

อมฤตพจนานา

พุทธศาสนสุภาษิต

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

The Nectar of Truth

A Selection of Buddhist Aphorisms

Phra Brahmaganabhorn (P. A. Payutto)

อมฤตพจนานา: พุทธศาสนสุภาษิต

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ศาสตราจารย์ ดร.สมศีล ฌานวัังสะ แปลเป็นภาษาอังกฤษ

The Nectar of Truth: A Selection of Buddhist Aphorisms

Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto)

Translated into English by Professor Dr. Somseen Chanawangsa

© Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto)

ISBN: 974 85782 2 4 (ฉบับบาลี-ไทย)

ISBN: 978 616 335 138 8 (ฉบับบาลี-ไทย-อังกฤษ)

ISBN: 978 616 335 797 7 (ฉบับไทย-อังกฤษ)

ฉบับบาลี-ไทย พิมพ์ครั้งแรกในนครนิวยอร์ก พ.ศ. ๒๕๒๐

(โดยใช้ชื่อว่า พระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎก)

ฉบับบาลี-ไทย-อังกฤษ พิมพ์ครั้งแรก พฤษภาคม ๒๕๕๖ - ๒๖,๐๐๐ เล่ม

ฉบับไทย-อังกฤษ พิมพ์ครั้งแรก กันยายน ๒๕๕๖ - ๑๕,๐๐๐ เล่ม

หากประสงค์จะสั่งซื้อหนังสือจำนวนมาก โปรดติดต่อโดยตรงกับผู้จัดพิมพ์

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สมศีล ฌานวัังสะ 02 503 0702, 081 345 0616

chain.jason@gmail.com

พิมพ์ที่โรงพิมพ์เจริญดีมั่นคงการพิมพ์

55/4 ถนนเลียบคลองภาษีเจริญฝั่งเหนือซอย 10 แขวงหนองแขม

เขตหนองแขม กรุงเทพฯ 081 900 8748, 084 466 7754

rtp_234@hotmail.com

อนุโมทนา

หนังสือ *อมฤตพจนนา: พุทธศาสนสุภาษิต* ฉบับ ๒ ภาษา (บาลี-ไทย) ได้มีการแปลเป็นภาษาอังกฤษ และจัดทำต้นฉบับใหม่เป็น ๓ ภาษา (บาลี-ไทย-อังกฤษ) โดยศาสตราจารย์ ดร.สมศีล ฌานวังคะ ซึ่งร่วมกับญาติมิตรและคณะผู้ศรัทธาหลายฝ่าย ขออนุญาตจัดพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรก เพื่อแจกเป็นธรรมทาน เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

บัดนี้ ผู้แปลได้แจ้งความประสงค์จะขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือ *อมฤตพจนนา* เฉพาะพากย์ไทย-อังกฤษ เป็นหนังสือขนาดเล็ก (A6) เพื่อให้ผู้อ่านทั่วไปสามารถพกพาได้โดยสะดวก และอ่านเนื้อหาธรรมะเปรียบเทียบระหว่างภาษาทั้งสองได้โดยง่าย แต่ครั้งนี้ขอจัดพิมพ์จำหน่าย เพื่อให้หนังสือสามารถเผยแพร่ในวงกว้างมากขึ้น

ขออนุโมทนาศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สมศีล ฌานวังคะ ราชบัณฑิต ที่มีฉันทะอย่างต่อเนื่องในการแปลและจัดทำหนังสือธรรมะ ๒ ภาษา ขอคุณศกกิจที่ได้บำเพ็ญจงเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้การศึกษาธรรมะพากย์ไทย-อังกฤษ ในหมู่พุทธศาสนิกชนผู้สนใจใฝ่รู้จริงจัง ได้แพร่หลายกว้างขวางยิ่งๆ ขึ้นสืบไป

วิฑฒณเวศกวัน

๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖

To
the Venerable Bhikkhu P. A. Payutto
this English translation
is humbly and appreciatively
dedicated.

คำปรารภ

ใน พ.ศ. ๒๕๑๙ เมื่อใกล้เสร็จภารกิจเป็นวิทยากรในวิชาพระพุทธศาสนา ที่ Swarthmore College ในสหรัฐอเมริกา อาตมาภาพระลึกถึงญาติโยมชาวไทยมากท่านที่ได้มีศรัทธาไปอุปถัมภ์ช่วยอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการเป็นอยู่ที่นั่น จึงได้จัดทำหนังสือ *ธรรมบุญชีวิต* (ในชื่อเดิมว่า *คู่มือดำเนินชีวิต*) เพื่อมอบให้เป็นการอนุโมทนา และจะได้แจกมอบแก่พุทธศาสนิกชนไทยทั่วไปต่อไป

ถัดจากนั้น เมื่อได้รับนิมนต์ให้อยู่พำนัก ณ วัดวชิรธรรมปทีป ในเมืองนิวยอร์ก เพื่อรอเวลาไปประชุมพระสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกาครั้งแรกที่เมืองเดนเวอร์ ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๙ (ที่มีมติตั้งสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา) และเป็นที่ปรึกษาของวัดดังกล่าว ก็ได้จัดทำหนังสือประมวลพุทธศาสนสุภาษิต เพื่อเป็นอุปกรณ์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เป็นคู่กันกับ *ธรรมบุญชีวิต* นั้น ซึ่งเกิดเป็นหนังสือชื่อว่า *อมฤตพจนนา* (เริ่มแรก วัดวชิรธรรมปทีปพิมพ์แจกในโอกาสขึ้นปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๐ ในชื่อว่า *พระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎก*)

ต่อมา เมื่ออาจารย์ Bruce Evans แปล *กรรมบุญชีวิต* เป็นภาษาอังกฤษ โดยมูลนิธิพุทธธรรมเป็นผู้อุปถัมภ์ เสร็จแล้ว ดร.สมศีล ฌานวงศ์ ได้มาร่วมตรวจชำระคำแปลด้วย และหลังจากนั้น เมื่ออาตมภาพนำคำสอนแก่ผู้ลาสิกขาที่วัดญาณเวศกวัน มาเรียบเรียงเป็น “วินัยชาวพุทธ” ซึ่งได้รวมเข้าเป็นส่วนนำหน้าของหนังสือ *กรรมบุญชีวิต* ก็ได้ขอให้ดร.สมศีล แปล “วินัยชาวพุทธ” เป็นภาษาอังกฤษ ทำให้หนังสือ *กรรมบุญชีวิต* มีพакย์ภาษาอังกฤษครบเต็มตรงกับพакย์ภาษาไทย

บัดนี้ ดร.สมศีลได้แปล *อมฤตพจนา* เป็นภาษาอังกฤษ เสร็จเพิ่มขึ้นอีกเล่มหนึ่ง และจะพิมพ์ *อมฤตพจนา* ฉบับ ๓ ภาษา (บาลี-ไทย-อังกฤษ) แจกเป็นธรรมทาน โดยปรารถนาโอกาสที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕ แต่งตั้งให้เป็นศาสตราจารย์สาขาวิชาภาษาอังกฤษ สังกัดสถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๓

คงเป็นความบังเอิญอันเป็นความเหมาะสมพอดี ที่ ดร.สมศีล ผู้ได้ทำงานภาษาอังกฤษให้แก่หนังสือ *กรรมบุญชีวิต* เสร็จสิ้นมาแล้ว ได้แปล *อมฤตพจนา* เป็นภาษาอังกฤษเสร็จอีก ทำให้หนังสือ ๒ เรื่อง ที่ตั้งใจไว้ให้เป็นคู่กันนี้ มีคู่ครบบริบูรณ์ในพакย์ภาษาอังกฤษด้วย

แท้จริงนั้น ดร.สมศีลได้ยกראงคำแปล อมฤตพจนนา เป็นภาษาอังกฤษเสร็จนานพอสมควรแล้ว แต่จำเป็นต้อง สอบถามเจ้าของเรื่องเดิมคือผู้เรียบเรียง เพื่อแก้ไขข้อสงสัยบาง ประการ และอาตมภาพเองได้เป็นเหตุของความล่าช้า เนื่องจาก ปัญหาการอาพาธ ยิ่งกว่านั้น เมื่อดร.สมศีลพบเนื้อหาของ อมฤตพจนนา ส่วนที่ยังไม่ได้พิมพ์ ซึ่งค้างอยู่ในฉบับลายมือ ก็ คิดจะแปลส่วนที่ยังเป็นลายมือนั้นเป็นภาษาอังกฤษ และนำมา รวมเข้าด้วยเพื่อให้เป็นฉบับที่ครบบริบูรณ์ แต่อาตมภาพเองอีก นั้นแหละที่เป็นเหตุติดขัดของความตั้งใจดีนั้น เพราะความ ชับซ้อนของอาการอาพาธทำให้เหมือนกับได้ยับยั้งกุศลฉันทะ ของดร.สมศีลไปเสีย

ดร.สมศีลเป็นผู้มีศรัทธาในธรรม และเมื่อทำงานด้าน ภาษาอังกฤษ ก็มีฉันทะจริงจังในการแปลหนังสือธรรมเป็น ภาษาอังกฤษ ศรัทธาและฉันทะนี้ได้แสดงออกมาตั้งแต่อาสา ช่วยพิมพ์ตีตต้นฉบับภาษาอังกฤษครั้งยังเป็นนักเรียนมัธยม ครั้งเป็นอาจารย์สอนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัย ทั้งที่มีงาน ประจำเต็มมือบ้างล้นมือบ้างอยู่แล้ว ก็ยังสละเวลาและเรี่ยวแรง มาแปลหนังสือธรรมที่พอใจเห็นคุณค่าให้เป็นภาษาอังกฤษเสร็จ มาตามลำดับ จนแม้เป็นศาสตราจารย์ และเกษียณอายุราชการ แล้ว ก็มั่นคงในธรรมฉันทะนั้น ยังเข้มแข็งในการทำงานแปล

ไม่ลดถอย งานแปลทั้งนี้ รวมทั้งหนังสือ พระไตรปิฎก: สิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้ (The Pali Canon: What a Buddhist Must Know) ซึ่งให้ความรู้พื้นฐานที่จะช่วยให้ผู้ใช้หนังสือ ธรรมบุญชีวิต และ อมฤตพจนา เข้าใจและปฏิบัติพระพุทธศาสนาได้ถูกต้องและเต็มยิ่งขึ้น

อึ่ง หนังสือ อมฤตพจนา เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยที่การพิมพ์ใช้ระบบเรียงแม่แบบตัวอักษร ในเวลาที่ผ่านมามีการพิมพ์ใหม่หลายครั้ง การตีพิมพ์หนังสือ อมฤตพจนา จึงค่อนข้างลักลั่น กระจัดกระจาย และตัวผู้เรียบเรียงเองก็ไม่แน่ใจว่าครั้งไหนได้มีโอกาสพิสูจน์อักษรให้ลงตัวเป็นแบบที่แน่นอน จึงไม่พ้นที่จะมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนและข้อที่น่าสงสัย บัดนี้ ในการพิมพ์ฉบับ ๓ ภาษา ดร.สมศีลได้สละเวลาตรวจสอบตัวอักษร และตัวเลขกับอาคารสถานเช่นคัมภีร์ที่มาอย่างทั่วตลอด จึงจะได้ออให้ใช้ข้อมูลในคอมพิวเตอร์ของ อมฤตพจนา ฉบับพิมพ์ครั้งนี้ เป็นต้นแบบในการพิมพ์ครั้งใหม่ภายหน้าสืบต่อไป

ขออนุโมทนา ศาสตราจารย์ ดร.สมศีล ฌานวงศ์ ราชบัณฑิต ที่มีใจรัทธา และได้เจริญอุทิสบาธรรมต่อเนื่อง มาตลอดเวลายาวนาน ในงานส่งเสริมเพิ่มกำลังแห่งการศึกษา สั่งสอนสาดส่องธรรม ดำรงอนุรักษ์ศักดิ์และสิทธิ์แห่งวิชาการ

(11)

ขอกุศลกิจที่ได้บำเพ็ญ จงเป็นปัจจัยหนุนนำความงอกงาม
แพร่หลายแห่งสัมมาทัศนะ เพิ่มพูนสัมมาปฏิบัติ ทำให้เกิดความ
แผ่ขยายแห่งธรรม เพื่อประโยชน์สุขของพหุชน ตลอดกาลนาน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

Prefatory Remarks

In 1976 when I was about to finish my task as a resource person on Buddhism at Swarthmore College in the United States, I thought of many Thai lay devotees who kindly lent their support, thereby facilitating my residence there in various ways. I therefore prepared the book *Thammanoon Cheewit* ["A Constitution for Living"] (under the old title of *Khumue Damnoen Cheewit* ["A Handbook for Living"]). The purpose was to present it as a token of appreciation and also to give it out to Thai Buddhists in general on later occasions.

Right after that, while invited to stay at Wat Vajiradhammapadip in New York City—to wait to attend the first conference of Thai monks in the United States in Denver in June 1976 (during which it was resolved to establish an Assembly of Thai Monks in the United States) and also to serve as an advisor to the aforementioned monastery—I prepared a collection of Buddhist proverbs in book form. It was meant to be a tool for learning Buddhism and as a companion

volume of *Thammanoon Cheewit*. This came to be the book entitled *Amarit Potjanaa* ["Immortal Words"] (originally published by Wat Vajiradhammapadip under the title *Phra Buddhhasasana Jaak Phra Traipidok* ["Buddhism from the Pali Canon"]).

Later on, when Mr. Bruce Evans, with the support of the Buddhadhamma Foundation, finished translating *Thammanoon Cheewit* into English, Dr. Somseen Chanawangsa came to assist in coediting the translation. After that, when I compiled the lessons for those leaving monkhood, at Wat Nyanavesakavan, into "The Buddhist's Discipline," to be included as the front part of *Thammanoon Cheewit*, Dr. Somseen was asked to translate it into English. As a result, *Thammanoon Cheewit* now has its English counterpart in entirety, in line with the Thai version.

Now Dr. Somseen has translated into English yet one more volume, *Amarit Potjanaa* [with the English title *The Nectar of Truth: A Selection of Buddhist Aphorisms*], and would like to publish the trilingualized version (Pali–Thai–English) as a gift of the Dhamma. This is to address the occasion of his

appointment, by royal command on September 26, 2012, as Professor of English at Chulalongkorn University Language Institute, effective from September 15, 2010.

It must be a felicitous coincidence that Dr. Somseen, who previously completed his work on the English language for *Thammanoon Cheewit*, has also finished the English rendition of *Amarit Potjanaa*. As a result, the two books, originally intended to be companion volumes, are now complete with the English versions as companion volumes as well.

In fact, he drafted the translation of *Amarit Potjanaa* quite a while ago. It was, however, necessary to consult me, the original compiler, for clarification of certain points he was unsure about. Due to ailment problems, I myself was responsible for the tardiness of the process. Furthermore, when he located some unpublished parts of *Amarit Potjanaa* still in handwritten form, he came up with the idea of translating them all for inclusion in the original volume for the sake of completeness. Once again it was on my account that his good intention was not fulfilled—the

complications of my ailment became, as it were, an obstacle to his wholesome wish.

Dr. Somseen has confidence in the Dhamma. As his work involves the English language, he has had an earnest aspiration to render Dhamma books into English. This enthusiastic diligence was expressed as early as his secondary school days when he volunteered to type an English manuscript for me. In his capacity as a university lecturer in English, despite a full load or overload of work, he still devoted his time and effort to successively complete rendering into English some of my Dhamma books of his preference that he found worthwhile. Even in his capacity as a full professor and after his retirement, he is still steadfast in the wish to work for the Dhamma and relentlessly committed to carry on the translation. Included among his translated works is the book entitled *The Pali Canon: What a Buddhist Must Know*, which imparts a basic knowledge that would help the user of *A Constitution for Living* and *The Nectar of Truth* to understand and practice Buddhism more correctly, directly, and fully.

Incidentally, *Amarit Potjanaa* came out at a time when book printing was based on movable-type setting, and the book was reprinted several times over the years. The printings of this book were, as a result, rather inconsistent and unorganized. As the compiler myself, I was not certain which impression was the one in which I had a chance to proofread to settle once and for all on a fixed model of the book. It was, therefore, unavoidable that there were some errors, inaccuracies, and dubious points. Now in this present trilingualized edition, Dr. Somseen has given his time to this work, thoroughly checking the letters and numerals in the text as well as the source references, e.g. source scriptures. For this reason, it is recommended that the digital data of this edition of *Amarit Potjanaa* be used as the prototype for subsequent reprintings in the future.

I would like to express my appreciation to Professor Dr. Somseen Chanawangsa, Fellow of the Royal Institute of Thailand, for his continued faith and cultivation of the bases for success over such a long period of time in promoting and strengthening the

study and instruction of the Dhamma as well as its illumination, while maintaining and conserving the prestige and privilege of academia. May the meritorious tasks thus performed be a contributing factor to the growth and spread of the proper view, and the increase of the proper practice, thereby leading to the promulgation of the Dhamma for the welfare and happiness of the multitude for a long time to come.

Phra Brahmaganabhorn (P. A. Payutto)

February 4, 2013

สารบัญ • Contents

คำปรารภ	(7)
Prefatory Remarks	(12)
1. คน	
Human Beings	1
2. ฝึกตน-รับผิดชอบตน	
Self-Training and Self-Responsibility	16
3. จิตใจ	
The Mind	26
4. การศึกษา	
Education	30
5. ปัญญา	
Wisdom	36
6. เลี้ยงชีพ-สร้างตัว	
Earning a Living and Building a Career	44
7. เพียรพยายาม-ทำหน้าที่	
Making Efforts and Doing Duties	50
8. ครอบครัว-ญาติมิตร	
Family, Relatives, and Friends	64

9. การคบหา	
Keeping Company	70
10. การเบียดเบียน–การช่วยเหลือกัน	
Harming and Helping	82
11. สามัคคี	
Harmony	93
12. การปกครอง	
Government	96
13. บุญ–บาป, ธรรม–อธรรม, ความดี–ความชั่ว	
Merit & Demerit; Righteousness & Unrighteousness;	
Virtue & Vice	109
14. กรรม	
Deeds	120
15. กิเลส	
Defilements	122
16. คุณธรรม	
Goodness	127
17. วาจา	
Speech	130

18. ชีวิต-ความตาย	
Life and Death	134
19. พันทุกข์-พบสุข	
Deliverance from Suffering and Experience of Bliss	146
ความเป็นมาของหนังสือ	157
How the Book Came into Being	163
บันทึกของผู้แปล	172
Translator's Note	173

1. คน

Human Beings

ประกาศัตว์ ต่างคนก็แต่ละจิตแต่ละใจ

All beings have their own individual minds.

I [01.01] *

(27/1837) **

*ตัวเลขในวงเล็บ [] คือเลขหมวด และเลขภายิตภายในหมวดนั้น ตามลำดับ ส่วนตัวเลขหน้าวงเล็บ [] คือเลขภายิตที่เรียงลำดับตลอดทั้งเล่ม

The numbers in the brackets are respectively the section number and the proverb number in that section. The number in front of the brackets is the proverb number arranged in sequence throughout the entire volume.

**ตัวเลขในวงเล็บ () คือเลขเล่ม และเลขข้อตามลำดับ ในคัมภีร์ที่มาใน พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐ

The numbers in the parentheses are respectively the volume number and the item number of the source text in the Royal Siamese version of the Pali Canon.

มนุษย์ทั้งหลายต่างความคิดต่างความเห็นกัน
ท่านจะกำหนดให้คิดเห็นเหมือนกันหมด เป็นไปไม่ได้

Different people have different views.

It is impossible to make them all think alike.

2 [01.02]

(27/730)

แผ่นดินนี้ ไม่อาจทำให้เรียบเสมอกันทั้งหมดได้ ฉะนั้น
มนุษย์ทั้งหลายจะทำให้เหมือนกันหมดทุกคนก็ไม่ได้ ฉะนั้น

Just as the earth cannot be leveled,

so humans cannot all be made the same.

3 [01.03]

(27/731)

เหตุอย่างหนึ่ง ทำให้คนหนึ่งได้รับการสรรเสริญ
เหตุอย่างเดียวกันนั้น ทำให้อีกคนหนึ่งได้รับการนิทา

Through a certain cause one person gets praised.

Through that very same cause another gets blamed.

4 [01.04]

(27/1836)

สิ่งเดียวกันนั้นแหละ ดีสำหรับคนหนึ่ง
 แต่เสียสำหรับอีกคนหนึ่ง
 เพราะฉะนั้น สิ่งใดๆ มิใช่จะดีไปทั้งหมด
 และก็มีมิใช่จะเสียไปทั้งหมด

The very same thing can be good for one person,
 but bad for another.

Hence, nothing is either totally good or totally bad.

5 [01.05]

(27/126)

เมื่อเกิดเหตุร้ายแรง ย่อมต้องการคนกล้าหาญ
 เมื่อเกิดข่าวตื่นเต้น ย่อมต้องการคนหนักแน่น
 เมื่อมีข้าวน้ำบริบูรณ์ ย่อมต้องการคนที่รัก
 เมื่อเกิดเรื่องราวลึกซึ้ง ย่อมต้องการบัณฑิต

When there occurs a calamity, the brave are needed.

When there emerges sensational news,
 the strong-minded are required.

When there is food and drink aplenty,
 the beloved are wanted.

When there arises a complicated issue,
 the wise are called for.

6 [01.06]

(27/92)

คฤหัสถ์ชาวบ้าน เกียจคร้าน ไม่ดี
 บรรพชิตไม่สำรวม ไม่ดี
 ผู้ครองแผ่นดินไม่ใคร่ครวญก่อนทำ ไม่ดี
 บัณฑิตมักโกรธ ไม่ดี

It is not good for a householder, a secular, to be lazy.

It is not good for a monk not to be self-restrained.

It is not good for a sovereign to act without forethought.

It is not good for a wise man to be given to anger.

7 [01.07]

(27/2175)

ผู้ครองเรือนขยัน ดีข้อหนึ่ง
 มีโภคทรัพย์แล้วแบ่งปัน ดีข้อสอง
 ถึงที่ได้ผลสมหมาย ไม่เหิงลอย ดีข้อสาม
 ถึงคราวสูญเสียประโยชน์ ไม่หมดกำลังใจ ดีครบสี่

For a householder to be diligent is virtue number one.

For him to share his wealth is virtue number two.

For him not to become haughty, having achieved his goal,
is virtue number three.

For him not to despair, having lost his benefit,
completes the fourfold virtue.

8 [01.08]

(27/1175)

ข้อหนึ่ง ได้ยศแล้วไม่พึงเมา

Firstly, a man should not be infatuated
with his acquired glory.

ข้อสอง ถึงมีเหตุอาจถึงแก่ชีวิต ไม่พึงใจเสีย

Secondly, he should not be disheartened
even when there occurs a potentially fatal incident.

ข้อสาม พึงพยายามทำกิจทั้งหลายเรื่อยไป

Thirdly, he should try to keep on doing his duties.

ข้อสี่ พึงระวังตนมิให้มีช่องเสีย

Fourthly, he should guard himself against vulnerabilities.

9 [01.09]

(28/226)

คนที่มีคุณสมบัติพร้อมทุกอย่าง หาได้ยาก

One who is endowed with all good qualities is hard to find.

10 [01.10]

(27/300)

ห้วยน้ำน้อย ไหลดังสนั่น ห้วงน้ำใหญ่ ไหลนิ่งสงบ

Small streams flow noisily; vast bodies of water flow calmly.

สิ่งใดพร่อง สิ่งนั้นดัง สิ่งใดเต็ม สิ่งนั้นเงียบ

What is lacking is loud; what is full is silent.

คนพาลเหมือนหม้อมีน้ำครึ่งเดียว

บัณฑิตเหมือนห้วงน้ำที่เต็ม

A fool is like a half-full waterpot;
a wise man is like a full body of water.

11 [01.11]

(25/389)

ผู้ใดเกียจคร้าน หย่อนความเพียร
ถึงจะมีชีวิตอยู่ได้ร้อยปี ก็ไม่ดีอะไร
ชีวิตของผู้เพียรพยายามจริงจังมั่นคง
เพียงวันเดียวยังประเสริฐกว่า

A person who is lazy, lacking in effort, is not any good,
even if he lives to be 100.

Nobler indeed is the life of one who is strenuous,
serious and steadfast, even if it lasts only one day.

12 [01.12]

(25/18)

ผู้ใดใช้ทรัพย์จำนวนพัน ประกอบพิธีบูชาทุกเดือน
 สม่ำเสมอตลอดเวลาร้อยปี การบูชานั้นจะมีค่ามากมายอะไร
 การยกย่องบูชาบุคคลที่อบรมตนแล้วคนหนึ่ง
 แม้เพียงครู่เดียวประเสริฐกว่า

What worth is it for a man
 who regularly spends in the thousands
 performing worships month after month
 throughout a hundred years?
 Nobler indeed is homage paid even for a moment
 to one person who has cultivated himself.

13 [01.13]

(25/18)

ใครๆ จะเป็นคนเลวเพราะชาติกำเนิด ก็หาไม่
 No one is ignoble on account of his birth.
 ใครๆ จะเป็นคนประเสริฐเพราะชาติกำเนิด ก็หาไม่
 No one is noble on account of his birth.
 คนจะเลว ก็เพราะการกระทำ ความประพฤติ
 One is ignoble on account of his action or conduct.
 คนจะประเสริฐ ก็เพราะการกระทำ ความประพฤติ
 One is noble on account of his action or conduct.

14 [01.14]

(13/707)

สัตบุรุษไม่มีในชุมนุมใด ชุมนุมนั้นไม่ชื่อว่าสภา

A gathering with no virtuous persons is not called a council.

15 [01.15]

(15/725)

สัตบุรุษไม่ปราศรัยเพราะอยากได้กาม

The virtuous do not prattle
with a craving for sensual pleasures.

16 [01.16]

(25/27)

ผู้ใดไม่พูดเป็นธรรม ผู้นั้นไม่ใช่สัตบุรุษ

Those who do not speak righteously
are not virtuous people.

17 [01.17]

(15/725)

บัณฑิต ได้สุข หรือถูกทุกข์กระทบ
ก็ไม่แสดงอาการขึ้นๆ ลงๆ

Whether brimmed with happiness
or plagued with misery,
the wise show no elation or depression.

18 [01.18]

(25/16)

ในหมู่มนุษย์นั้น ถึงแม้เป็นเด็ก
ถ้ามีปัญญา ก็นับว่าเป็นผู้ใหญ่
แต่ถ้าโง่ ถึงร่างกายจะใหญ่โต ก็หาเป็นผู้ใหญ่ไม่

Among humans, a person with wisdom,
though still a child, is counted an elder,
but a fool, despite his large physique, is no elder.

19 [01.19]

(27/254)

คนจะชื่อว่าเป็นผู้ใหญ่ เพียงเพราะมีผมหงอก ก็หาไม่
ถึงวัยของเขาจะหง่อม ก็เรียกว่าแก่เปล่า

One is not an elder just because he is gray-headed.
Though ripe in age, he is called “old in vain.”

20 [01.20]

(25/29)

ส่วนผู้ใดมีสัจจะ มีธรรม มือหิงสา มีสติญมะ มีทมะ
ผู้นั้นแลเป็นปราชญ์สัจจกตมตทิน ได้แล้ว
เรียกได้ว่าเป็นผู้ใหญ่

One endowed with honesty, righteousness,
harmlessness, restraint, and self-mastery
is indeed a wise man, having purged himself of impurity—
he can be called an elder.

21 [01.21]

(25/29)

มิใช่การประพடுத்தนเป็นชีเปลือย
 มิใช่การเกล้าผมทรงชฎา
 มิใช่การบำเพ็ญตบะนอนในโคลนตม
 มิใช่การอดอาหาร
 มิใช่การนอนกับดิน
 มิใช่การเอาฝุ่นทาตัว
 มิใช่การตั้งท่านั่งดอก
 ที่จะทำให้คนบริสุทธิ์ได้ ในเมื่อความสงสัยยังไม่สิ้น

Neither going naked,
 nor forming his hair into a mat,
 nor practicing austerity by sleeping in filth,
 nor fasting,
 nor lying on the ground,
 nor smearing himself with dust,
 nor sitting in a particular posture
 can purify a mortal
 as long as he has not dispelled all his doubts.

ส่วนผู้ใด ถึงจะตกแต่งกาย สวมใส่อาภรณ์
 แต่หากประพฤติชอบ
 เป็นผู้สงบ ฝึกอบรมตนแน่วแน่
 เป็นผู้ประพฤติธรรมอันประเสริฐ
 เลิกละการเบียดเบียนปวงสัตว์ทั้งหมดแล้ว
 ผู้นั้นแล จะเรียกว่าเป็นพราหมณ์
 เป็นสมณะ หรือเป็นพระภิกษุ ก็ได้ทั้งสิ้น

Even though well adorned and wearing clothes—
 if he is calm, steadfast in self-control,
 conducting himself in the holy life,
 having forsaken violence towards all beings—
 he might just as well be called a holy man,
 a recluse, or a monk.

ผู้ใดเป็นพาล รู้ตัวว่าเป็นพาล ก็ยังนับว่าเป็นบัณฑิตได้บ้าง
 ส่วนผู้ใดเป็นพาล แต่สำคัญตนว่าเป็นบัณฑิต
 ผู้นั้นแล เรียกว่าเป็นพาลแท้ๆ

A fool who realizes his own foolishness
 can still be counted wise to some extent,
 but a fool who thinks himself wise
 is called an absolute fool.

24 [01.24]

(25/15)

อันว่าบัณฑิตนั้นดีแน่ แต่ว่าบัณฑิตเลยเถิดไปก็ไม่ดี
 It is certainly good to be wise,
 but not so to be overly wise.

25 [01.25]

(25/98)

บุรุษจะเป็นบัณฑิตในทุกสถานก็หาไม่
 สตรีมีปัญญาหยั่งเห็นในการณ์นั้นๆ ก็เป็นบัณฑิต

A man is not wise in all circumstances;
 a woman is also wise who has a penetrative knowledge
 of the particular matter in question.

26 [01.26]

(25/1141)

บุรุษจะเป็นบัณฑิตในทุกสถานก็หาไม่
สตรีคิดการได้นับไว ก็เป็นบัณฑิต

A man is not wise in all circumstances;
a woman is also wise who has a quick mind.

27 [01.27]

(27/1142)

คนทราวมปัญญา ได้ยศแล้ว
ย่อมประพฤติแต่การอันไม่เกิดคุณค่าแก่ตน
ปฏิบัติแต่ในทางที่เบียดเบียนทั้งตนและคนอื่น

A man with low wisdom, having acquired glory,
conducts himself only in things
that are not beneficial to himself,
but behaves in ways that harm both himself and others.

28 [01.28]

(27/122)

ขุมกำลังของคนพาล คือการจ้องหาโทษของคนอื่น
The strength of fools lies in finding fault with others.

ขุมกำลังของบัณฑิต คือการไตร่ตรองโดยพินิจ
The strength of wise men lies in reflective contemplation.

29 [01.29]

(23/117)

คนนั่งนิ่ง เขาก็ินินทา

One who keeps silent they blame.

คนพูดมาก เขาก็ินินทา

One who speaks much they blame.

แม้แต่คนพูดพอประมาณ เขาก็ินินทา

Even one who speaks in moderation they also blame.

คนไม่ถูกินินทา ไม่มีในโลก

There is no one in this world who is not blamed.

30 [01.30]

(25/27)

คนที่ถูกินินทาอย่างเดียว

หรือได้รับการสรรเสริญอย่างเดียว

ไม่เคยมีมาแล้ว จักไม่มีต่อไป ถึงในขณะนี้ ก็ไม่มี

Never was there, never will there be,

nor even is there now,

one who is either totally blamed or totally praised.

31 [01.31]

(25/27)

แต่ผู้ใด วิญญูชนพิจารณาอยู่ทุกวันๆ
แล้วกล่าวสรรเสริญ ...
ผู้นั้น ใครเล่าจะควรติเตียนเขาได้

But who can blame one who,
after being under scrutiny day in and day out,
is praised by the wise?

32 [01.32]

(25/27)

วิญญูชนตำหนิ ดีกว่าคนพาลสรรเสริญ
It is better to be blamed by the wise
than praised by the unwise.

33 [01.33]

(26/382)

อ่อนไป ก็ถูกเขาดูหมิ่น แข็งไป ก็มีภัยเวร
Being too soft breeds contempt.
Being too harsh brings trouble.

34 [01.34]

(27/1703)

พึงประพฤติให้พอเหมาะพอดี
One should conduct oneself in moderation.

35 [01.35]

(27/1703)

2. ฝึกตน-รับผิดชอบตน Self-Training and Self-Responsibility

จงอยู่อย่างมีหลักยึดเหนี่ยวใจ อย่าเป็นคนไร้ที่พึ่ง

Live with a refuge; do not live without one.

36 [02.01]

(24/17)

ตนแลเป็นที่พึ่งของตน

Oneself is indeed one's own refuge.

37 [02.02]

(25/22)

มีตนที่ฝึกดีแล้วนั้นแหละ คือได้ที่พึ่งที่หาได้ยาก

It is with oneself well tamed
that one acquires a refuge hard to acquire.

38 [02.03]

(25/22)

เป็นที่รู้กันว่า ตนนี้แหละฝึกได้ยาก

Self-mastery is known to be difficult indeed.

39 [02.04]

(25/22)

บัณฑิตย่อมฝึกตน

The wise tame themselves.

40 [02.05]

(25/16)

คนที่ฝึกดีแล้ว เป็นเครื่องรุ่งเรืองของคน

The well-tamed self is a man's splendor.

41 [02.06]

(15/665)

รักอื่นเสมอด้วยรักตน ไม่มี

No affection equals self-affection.

42 [02.07]

(15/29)

ตนแลเป็นที่รักอย่างยิ่ง

One is indeed most dearly loved by oneself.

43 [02.08]

(23/61)

ถ้ารู้ว่าตนเป็นที่รัก

ก็ไม่ควรเอาตนนั้นไปพัวพันกับความชั่ว

If knowing that one holds oneself dear,

one should not get involved in evil.

44 [02.09]

(15/336)

ควรรักษาดตนนั้นไว้ให้ดี

One should guard oneself well.

45 [02.10]

(25/22)

คนทำร้ายตนเองก่อนแล้ว

จึงทำร้ายผู้อื่นภายหลัง

One harms oneself first,
and harms someone else later.

46 [02.11]

(22/325)

ผู้ใดรักษาดตนได้

ภายนอกของผู้นั้นก็เป็อันได้รับการรักษาด้วย

As a man guards himself,
so too his exterior is guarded.

47 [02.12]

(22/325)

ฉะนั้น บัณฑิตไม่ควรขุดโคนความดีของตนเสีย

พึงรักษาดตนไว้ให้ได้ทุกเมื่อ

Therefore, a wise man should not eradicate his own virtue.

He should guard himself at all times.

48 [02.13]

(22/325)

คนทำชั่ว ตัวก็เศร้าหมองเอง

With evil done by oneself, one is defiled.

คนไม่ทำชั่ว ตัวก็บริสุทธิ์เอง

With no evil done by oneself, one is purified.

49 [02.14]

(25/22)

ความบริสุทธิ์ ไม่บริสุทธิ์ เป็นของเฉพาะตัว

Purity and impurity are peculiar to oneself.

คนอื่นทำคนอื่น ให้บริสุทธิ์ไม่ได้

One person cannot purify another.

50 [02.15]

(25/22)

ชื่อว่าที่ลับไม่มีในโลก

There is no so-called secret place in the world.

51 [02.16]

(20/479)

แน่ะ บรูษ! จริงหรือเท็จ ตัวท่านเองย่อมรู้

Look, man! Whether it is true or false,
you yourself are well aware.

52 [02.17]

(20/479)

กรรมไม่ดีและไม่เป็นประโยชน์แก่ตน ทำได้ง่าย
 ส่วนกรรมใดดีและเป็นประโยชน์
 กรรมนั้นแลทำได้ยากอย่างยิ่ง
 Easy to do are deeds that are bad
 and unbeneficial to oneself,
 but most difficult to do indeed are deeds
 that are good and beneficial.

53 [02.18]

(25/22)

ท่านเอ๋ย! ท่านก็สามารถทำได้ ไยจึงมาดูหมิ่นตนเองเสีย
 Sir, you are capable of doing good.
 Why do you look down upon yourself?

54 [02.19]

(20/479)

มัวพะวงอยู่ว่า นี่ของเราชอบ นี่ของเรารัก
 แล้วปล่อยปละละเลยตนเองเสีย
 คนอย่างนี้จะไม่ได้ประสบสิ่งที่ชอบสิ่งที่รัก
 Ever obsessed with the idea “this is what I like;
 this is what I love,” and then neglecting himself,
 such a person will never find
 what he likes or what he loves.

55 [02.20]

(28/375)

ตนเองนี้แหละสำคัญกว่า สำคัญกว่าเป็นไหนๆ

Oneself is more important,
indeed far more important than anything else.

ตระเตรียมตนไว้ให้ดีก่อนแล้ว ต่อไปก็จะได้สิ่งที่รัก

With oneself well-prepared,
one will later obtain what one loves.

56 [02.21]

(28/375)

ชัยชนะใดกลับแพ้ได้ ชัยชนะนั้นไม่ดี

Any win that will turn into a loss is not a good win.

ชัยชนะใดไม่กลับแพ้ ชัยชนะนั้นแลเป็นชัยชนะที่ดี

Any win that will not turn into a loss is a good win.

57 [02.22]

(27/70)

ชนะตนนี้แล ดีกว่า

It is better to conquer oneself than anything else.

58 [02.23]

(25/18)

ถึงผู้ใดจะชนะเหล่าชน ได้พันคนพันครั้งในสงคราม
ก็หาชื่อว่าเป็นผู้ชนะยอดเยี่ยมไม่
ส่วนผู้ใดชนะตนคนเดียวได้
ผู้นั้นแล ชื่อว่าผู้ชนะยอดเยี่ยมในสงคราม

Even if a man may be victorious a thousand times
over a thousand men in battle,
he is not called the best victor.

He is indeed called the supreme conqueror at war
if he conquers just one man—himself.

59 [02.24]

(25/18)

จงเตือนตนด้วยตนเอง

By oneself one must admonish oneself.

60 [02.25]

(25/35)

จงพิจารณา (ตรวจสอบ) ตนด้วยตนเอง

By oneself one must scrutinize oneself.

61 [02.26]

(25/35)

ติตนได้ด้วยข้อใด อย่าทำข้อนั้น

One must not do what one can blame oneself for.

62 [02.27]

(25/409)

ถ้าพร่ำสอนผู้อื่นกันใด ก็ควรทำตนฉันนั้น

One should do what one constantly teaches others to do.

63 [02.28]

(25/22)

โทษคนอื่น เห็นง่าย

It is easy to see others' faults.

แต่โทษตน เห็นยาก

But it is hard to see one's own.

64 [02.29]

(25/28)

โทษคนอื่นเที่ยวกระจาย เหมือนโปรยแกลบ

One spreads others' faults as if winnowing chaff,

แต่โทษตนปิดไว้ เหมือนพรานนกเจ้าเล่ห์แฝงตัวบังกิ่งไม้*

but hides one's own like a crafty fowler

hiding behind branches.

65 [02.30]

(25/28)

* คำแปลอีกอย่างหนึ่งว่า “... แต่โทษตนปิดไว้ เหมือนนักเลงสกาโกงซ่อนลูกสกา”

Another rendition reads: “... but hides one's own like a crafty gambler hiding a bad throw.”

ทำตนนี้แหละ ให้ตั้งอยู่ในความดีอันสมควรก่อน
จากนั้นจึงค่อยพรั้าสอนผู้อื่น บัณฑิตไม่ควรมัวหมอง

A man should first establish himself in proper goodness,
and only then should he admonish others.

A wise man should not be tarnished.

66 [02.31]

(25/22)

ไม่ควรลืมตน

One should not forget who one is.

67 [02.32]

(27/2369)

ไม่พึ่งอาศัยผู้อื่นยังชีพ

One should not rely on others for one's living.

68 [02.33]

(25/134)

พวกคนสกปรก คิดเอาแต่ประโยชน์ของตัวเอง

Those impure people think only of their own benefits.

69 [02.34]

(25/296)

ไม่ควรใส่ใจคำแสดงหุของผู้อื่น
 ไม่ควรแ่่มองธุระที่เขาทำและยังไม่ทำ

One should neither pay attention to others' harsh words
 nor look for what they have done and not yet done.

ควรตั้งใจตรวจตราหน้าที่ของตนนี้แหละ
 ทั้งที่ทำแล้วและยังไม่ทำ

One should scrutinize one's own duties,
 both done and not yet done.

70 [02.35]

(25/14)

การทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ถึงจะมาก
 ก็ไม่ควรให้เป็นเหตุทำลายประโยชน์
 ที่เป็นจุดหมายของตน

Doing benefits for someone else, albeit many,
 should not come at the expense of one's own.

กำหนดประโยชน์ที่หมายของตนให้แน่ชัดแล้ว
 พึงขวนขวายแน่วในจุดหมายของตน

With one's own benefit clearly defined,
 one should strive steadfastly for one's goal.

71 [02.36]

(25/22)

3. จิตใจ

The Mind

ธรรมทั้งหลาย มีใจนำหน้า

Of all phenomena, the mind is the forerunner.

72 [03.01]

(25/11)

โลกอันจิตข้อมนำไป

By the mind, the world is led around.

73 [03.02]

(15/181)

จิตมีธรรมชาติคั่นรน กวัดแกว่ง รักษายาก ห้ามยาก

The mind is flickering and fickle,
difficult to guard and hard to restrain.

74 [03.03]

(25/13)

จิตนั้นเห็นได้แสนยาก ละเอียดอ่อนยิ่งนัก
มักตกไปหาอารมณ์ที่ใคร่

The mind is extremely hard to see,
highly subtle, inclining to what it desires.

75 [03.04]

(25/13)

ผู้ประพฤติตามอำนาจจิต ย่อมเดือดร้อน

He who follows the dictates of his mind
will be in trouble.

76 [03.05]

(27/316)

การฝึกจิต ให้เกิดผล ดี

Taming the mind to be effective is good.

77 [03.06]

(25/13)

จิตที่ฝึกแล้ว นำสุขมาให้

A tamed mind brings happiness.

78 [03.07]

(25/13)

ผู้มีปัญญา พึงรักษาจิต

A sagacious man should guard his mind.

79 [03.08]

(25/13)

จงตามรักษาจิตของตน

Keep guarding your own mind.

80 [03.09]

(25/33)

เมื่อจิตเศร้าหมองแล้ว ทุกคติเป็นอันต้องหวัง

With the mind defiled,
an unhappy destination is to be expected.

81 [03.10]

(12/92)

เมื่อจิตไม่เศร้าหมอง สุขคติเป็นอันหวังได้

With the mind undefiled,
a happy destination is to be expected.

82 [03.11]

(12/92)

ผู้รู้จักควบคุมจิตใจ จะพ้นไปได้จากบ่วงของมาร

Those who know how to subdue the mind
will be liberated from the bonds of Mara, the Evil One.

83 [03.12]

(25/13)

โจรกับโจร คนคู่เวรกัน พบกันเข้า
 พึงทำความพินาศและความทุกข์ใดแก่กัน
 จิตที่ตั้งไว้ผิด ทำแก่คน เลวร้ายยิ่งกว่านั้น

A wrongly established mind inflicts on a man
 greater harm than destruction and misery
 brought about by a robber against a robber
 or a hater against a hater.

84 [03.13]

(25/13)

จิตที่ตั้งไว้ถูกต้อง ทำคนให้ประเสริฐประสบผลดี
 ยิ่งกว่าที่มารดาบิดา หรือญาติทั้งหลายใดๆ จะทำให้ได้

Neither the mother, nor the father, nor any other relative
 can make a man nobler and better
 than can his own rightly established mind.

85 [03.14]

(25/13)

4. การศึกษา

Education

ความไม่รู้ เป็นมลทินที่สุดร้าย

Ignorance is the most heinous impurity.

86 [04.01]

(23/105)

บรรดาสิ่งที่ยังอกงามขึ้นมา วิชาประเสริฐสุด

Of things that flourish, knowledge is the best.

87 [04.02]

(15/206)

บรรดาสิ่งที่โรยราร่วงหาย อวิชาหมดไปได้เป็นดีที่สุด

Of things that fade away,
ignorance eliminated is the best.

88 [04.03]

(15/206)

อัสคร อาชาไนย สินธพ ภูษธร และช้างหลวง
 ฝึกแล้ว ล้วนดีเลิศ
 แต่คนที่ฝึกตนแล้ว ประเสริฐยิ่งกว่านั้น

Mules, thoroughbreds, horses of the Indus valley,
 elephants, and big tuskers are all excellent when tamed,
 but a person with himself tamed is even better.

89 [04.04]

(25/33)

ในหมู่มนุษย์ คนประเสริฐ คือคนที่ฝึกแล้ว

Among humans the noblest is one tamed.

90 [04.05]

(25/33)

ถ้าไม่มีพุทธปัญญา แลมิได้ศึกษาระเบียบวินัย
 คนทั้งหลายก็จะดำเนินชีวิต
 เหมือนดังกระบือบอดในกลางป่า

With neither wisdom nor well-trained discipline,
 a great number of people will lead their lives
 like blind buffaloes in the forest.

91 [04.06]

(27/1048)

คนที่เล่าเรียนน้อย ข่อมแก่เหมือนโคถึก
เนื้อหนังของเขาพัฒนา แต่ปัญญาหาพัฒนาไม่

A man of little learning grows old like a bull.
His bulk grows, but his wisdom does not.

92 [04.07]

(25/21)

เมื่ออ่อนปัญญา ช่องทางวิบัติก็เกิดได้มหันต์

With little wisdom, one is greatly exposed to ruin.

93 [04.08]

(27/2141)

คนไม่มีศิลปวิทยา เป็นอยู่ยาก

It is hard to survive without an art or science.

94 [04.09]

(27/1651)

จงให้บุตรเรียนรู้วิทยา

Let your children acquire knowledge.

95 [04.10]

(27/2141)

คนมีปัญญาข่อมงอกงาม ดังพืชในนางอกงามด้วยน้ำฝน

A man of wisdom flourishes
like a plant in the field blooming with rain water.

96 [04.11]

(27/2141)

พึงเป็นนักสอบถาม ชอบค้นหาคำความรู้

One should be investigative.

97 [04.12]

(28/949)

อะไรควรศึกษา ก็พึงศึกษาเถิด

One should study what is worth studying.

98 [04.13]

(27/108)

ขึ้นชื่อว่าศิลปวิทยา ไม่ว่าจะอย่างไรๆ ให้ประโยชน์ได้ทั้งนั้น

Whatever is called an art or science is profitable.

99 [04.14]

(27/107)

อันความรู้ควรเรียนทุกอย่าง ไม่ว่าจะต่ำ สูง หรือปานกลาง
ควรรู้ความหมาย เข้าใจทั้งหมด แต่ไม่จำเป็นต้องใช้ทุกอย่าง
วันหนึ่งจะถึงเวลาที่ความรู้นั้นนำมาซึ่งประโยชน์

Knowledge of all levels, whether elementary,
advanced, or intermediate, should be acquired
with all meanings understood.

But not everything needs to be applied,
for someday there will come a time
when that knowledge brings benefit.

100 [04.15]

(27/817)

นักปราชญ์ไม่ศึกษาเพราะอยากได้ลาภ

A sage does not study for the sake of gain.

101 [04.16]

(25/417)

เล่าเรียนสำเร็จวิชา ก็ยอมได้เกียรติ
แต่ฝึกอบรมด้วยจริยาต่างหาก จึงจะสงบสันติ

Success in study begets glory,
but it is training in good conduct that brings peace of mind.

102 [04.17]

(27/842)

คนเรา ถึงมีชาติกำเนิดต่ำ แต่หากขยันหมั่นเพียร
มีปัญญา ประกอบด้วยอาจารย์และศีล ก็รุ่งเรืองได้
เหมือนอยู่ในคืนมืด ก็สว่างไสว

A man even of lowly birth, if he is diligent, wise,
and of good conduct and morality,
can thrive like a glow on a dark night.

103 [04.18]

(27/2141)

ความใฝ่เรียนสดับ เป็นเครื่องพัฒนาความรู้
 ความรู้จากการเรียนสดับนั้น เป็นเครื่องพัฒนาปัญญา
 ด้วยปัญญา ก็รู้จักสิ่งที่เป็นประโยชน์
 ประโยชน์ที่รู้จักแล้วก็นำสุขมาให้

Inquisitiveness is a tool of knowledge.

The knowledge thus gained is an instrument of wisdom.

Through this wisdom one recognizes what is beneficial.

The benefit thus recognized in turn brings happiness.

104 [04.19]

(26/268)

คนที่สมบูรณ์ด้วยความรู้และความประพฤติ
 เป็นผู้ประเสริฐสุดทั้งในหมู่มนุษย์และเทวดา

He who is perfect in true knowledge and good conduct

is the noblest among both men and gods.

105 [04.20]

(11/72)

5. ปัญญา

Wisdom

ปัญญา เป็นดวงชาลาในโลก

Wisdom is the lamp in the world.

106 [05.01]

(15/218)

แสงสว่างเสมอด้วยปัญญา ไม่มี

No light equals wisdom.

107 [05.02]

(15/29)

ปัญญา เป็นดวงแก้วของคน

Wisdom is the gem of human beings.

108 [05.03]

(15/159)

ปราชญ์ว่า ชีวิตที่อยู่ด้วยปัญญา ประเสริฐสุด

Living by wisdom, the sages say, is the noblest.

109 [05.04]

(15/841)

ปัญญาแล ประเสริฐกว่าทรัพย์

Wisdom is indeed superior to wealth.

110 [05.05]

(13/451)

คนฉลาดกล่าวว่า ปัญญาแลประเสริฐสุด

Wisdom indeed, the wise say, is the noblest.

111 [05.06]

(27/2468)

ปัญญาเป็นเครื่องปกครองตัว

Wisdom is the tool for governing one's life.

112 [05.07]

(15/175)

ราคะ โทสะ ความมัวเมาและโมหะ เข้าที่ไหน
ปัญญาข้อมเข้าไม่ถึงที่นั่น

Where there is access of passion,
hatred, infatuation, and delusion,
there is no access of wisdom.

113 [05.08]

(27/1249)

เมื่อน้ำใส กระจ่างแจ้ว ก็จะมองเห็นหอยกาบ
หอยโข่ง กวาด ทราบ และฝูงปลาได้ชัดเจน ฉนั้นใด

Just as when the water is clear and translucent,
one can distinctly see shells,
molluscs, pebbles, sand, and fish,

เมื่อจิตไม่ขุ่นมัว จึงจะมองเห็นประโยชน์ตน
ประโยชน์ผู้อื่น ได้ชัดเจน ฉนั้นนั่น

so too when the mind is not muddled,
one can lucidly see benefits for oneself and for others.

114 [05.09]

(27/220)

ปัญญาเป็นเครื่องวินิจฉัยสิ่งที่ได้เล่าเรียน

Wisdom is the tool for judging what is learned.

115 [05.10]

(27/2444)

คนมีปัญญา ถึงแม้มตกทุกข์ ก็ยังหาสุขพบ

A wise man, even when in misery,
can still find happiness.

116 [05.11]

(27/2444)

คน โง่ถึงมียศ ก็กลายเป็นทาสของคนมีปัญญา
เมื่อมีเรื่องราวต่างๆ เกิดขึ้น

Even with his high rank, a fool becomes subservient
to a wise man when issues arise.

บัณฑิตจัดการเรื่องใดอันเป็นเรื่องละเอียดอ่อน
คน โง่ยอมถึงความหลงใหลในเรื่องนั้น

While the wise man takes care of a subtle matter,
the fool becomes infatuated with it.

ข้าพเจ้ามองเห็นเหตุผลนี้ จึงกล่าวว่า

Having seen this reason, I therefore say:

คนมีปัญญาประเสริฐกว่า
คน โง่ถึงจะมียศก็หาประเสริฐไม่

A man with his wisdom is nobler;
a fool is not noble even with his high rank.

ขาดตาปัญญาเสียแล้ว ก็เหมือนคนตาบอด
เหยียบลงไปได้ แม้กระทั่งไฟที่ส่องทาง

Without the eye of wisdom, one is like a blind man
who can step even on the light that illuminates the path.

118 [05.13]

(27/1734)

อิมด้วยปัญญา ประเสริฐกว่าความอิมทั้งหลาย

Saturation with wisdom excels all other saturations.

119 [05.14]

(27/1643)

คนที่อิมด้วยปัญญา ตัณหาเอาไว้ในอำนาจไม่ได้

A man saturated with wisdom is not subjugated by craving.

120 [05.15]

(27/1643)

ปัญญาารู้ได้ด้วยการสนทนา

Wisdom is to be known through dialogue.

121 [05.16]

(25/134)

รู้จักฟัง ข่อมได้ปัญญา

Wisdom is gained through attentive listening.

122 [05.17]

(15/845)

ในเวลาทีควรลุกขึ้นทำงาน ไม่ลุกขึ้นทำ
 ทั้ที่ขงหนุ่มแน่นมีกำลัง กลับเฉื่อยชา
 ปล่อยความคิดให้จมปลัก
 เกียจคร้าน มัวซึมเซาอยู่
 ข้อมไม่ประสบทางแห่งปัญญา

An idler does not find the path of wisdom,
 who does not arise when it is time to arise,
 who is inert though still young and strong,
 whose thought is left stagnant,
 and who is slothful and torpid.

123 [05.18]

(25/30)

ปัญญา ข้อมเกิดเพราะใช้การ

Wisdom arises through its exercise.

124 [05.19]

(25/30)

คนมีปัญญา ถึงสิ้นทรัพย์ ก็ยังเป็นอยู่ได้

A man with wisdom can still survive
 even if wealthless.

125 [05.20]

(26/372)

แต่เมื่อขาดปัญญา ถึงจะมีทรัพย์ ก็เป็นอยู่ไม่ได้

But without wisdom, a man cannot survive
even with his wealth.

126 [05.21]

(26/372)

ปัญญาไม่มี แก่ผู้ไม่พินิจ

There is no wisdom in one
who lacks absorptive concentration.

127 [05.22]

(25/35)

ความพินิจ ไม่มีแก่คนไร้ปัญญา

There is no absorptive concentration in one
who lacks wisdom.

128 [05.23]

(25/35)

พึงวิจัยเรื่องราวตลอดสายให้ถึงต้นตอ

One should investigate a matter thoroughly,
tracing it all the way to its root.

129 [05.24]

(23/3)

จะมองเห็นอรรถชัดแจ้งด้วยปัญญา

Meaning will be distinctly seen with wisdom.

130 [05.25]

(23/3)

ไม่พึงละเลยการใช้ปัญญา

One should not neglect the use of wisdom.

131 [05.26]

(14/683)

คนย่อมบริสุทธิ์ด้วยปัญญา

By wisdom one is purified.

132 [05.27]

(23/311)

คนโง่เขลามารประชุมกันแม้ตั้งกว่าพันคน
 พวกเขาไม่มีปัญญา
 ถึงจะพรั่ำคร่ำครวญอยู่ตลอดร้อยปี ก็หาประโยชน์ไม่
 คนมีปัญญารู้ความแห่งภษิต
 คนเดียวเท่านั้น ประเสริฐกว่า

Even over a thousand fools having come together,
 as they have no wisdom,
 their chattering even for a hundred years is to no avail.

Nobler indeed is only one wise man
 who understands the meaning of a saying.

133 [05.28]

(27/99)

6. เลี้ยงชีพ-สร้างตัว

Earning a Living and Building a Career

ขยัน เอาธุระ ทำเหมาะจังหวะ ย่อมหาทรัพย์ได้

Working hard, attending to one's duties,
and doing things in a timely manner,
one can acquire wealth.

134 [06.01]

(15/845)

ตั้งตัวให้ได้ เหมือนก่อไฟจากกองน้อย

Establish yourself like kindling a fire from a small mass.

135 [06.02]

(27/4)

เก็บรวบรวมทรัพย์สิน
เหมือนผึ้งเที่ยวรวมน้ำหวานสร้างรัง

Amass your wealth
like a bee collecting nectar to build its hive.

136 [06.03]

(11/197)

ทรัพย์สิ้นยอมพอกพูนขึ้นได้ เหมือนดังก่อจอมปลวก
Possessions can be accrued like a termite hill being formed.

137 [06.04]

(11/197)

ขยันทำงาน ไม่ประมาท จลัดในวิธีจัดการ
เลี้ยงชีพแต่พอดี
ย่อมรักษาทรัพย์สมบัติให้คงอยู่และเพิ่มทวี
Working hard, not being negligent,
being well versed in management,
and living in moderation,
a man protects his wealth and makes it grow.

138 [06.05]

(23/145)

ไม่พึงหาทรัพย์ด้วยการคดโกง
A man should not seek wealth by fraudulent means.

139 [06.06]

(27/603)

พึงหาเลี้ยงชีพ โดยทางชอบธรรม
A man should earn his living righteously.

140 [06.07]

(27/603)

พึงประกอบการค้าที่ชอบธรรม

One should engage in righteous business.

141 [06.08]

(27/353)

น่ารังเกียจ การได้ยศ การได้ลาภ การเลี้ยงชีพ
ด้วยการยอมลดคุณค่าของชีวิต
หรือด้วยการประพฤติอธรรม

It is despicable to obtain your glory, acquire your wealth,
and earn your living by lowering the value of your life
or by conducting yourself wrongfully.

142 [06.09]

(27/537)

ถึงไม่ได้ แต่ชอบธรรม ยังดีกว่าได้โดยไม่ชอบธรรม

Being righteous without gaining
is better than gaining without being righteous.

143 [06.10]

(26/382)

จงทำงานให้สมกับอาหารที่บริโภค

Do your work so that it is worth the food you eat.

144 [06.11]

(27/130)

ชีวิตจะอยู่ได้ที่ไหน พึงไปที่นั่น ไม่พึงให้ที่อยู่มาตนเสีย

One should go wherever one can spend one's life.

One should not get oneself killed by the place one lives.

145 [06.12]

(27/206)

ผลประโยชน์ทั้งปวง ตั้งอยู่ที่หลัก ๒ ประการ คือ
การได้สิ่งที่ยังไม่ได้ และการรักษาสิ่งที่ได้แล้ว

All benefits are based on two principles:

procuring the unprocured and protecting the procured.

146 [06.13]

(27/2442)

โภคะของใคร ไม่ว่าจะสตรีหรือนบุรุษ
ที่จะสำเร็จเพียงด้วยคิดเอาข่อมไม่มี

Wealth, whether of a woman or of a man,
will never be acquired by mere thought.

147 [06.14]

(28/450)

ความอับดีแห่งผล ข่อมมีได้ด้วยการกระทำของตน

Fruition arises from one's own action.

148 [06.15]

(27/2247)

คนใดชอบนอน ชอบมั่วสุม ไม่เอางาน
 เกียจคร้าน เอาแต่โกรธ งุ่นง่าน
 นั่นคือปากทางของความเสื่อม

A man who is fond of sleeping,
 fond of hanging around with others,
 shirking work, lazy,
 and given to anger and irritation—
 that is a channel of ruin.

149 [06.16]

(25/304)

คนมีปัญญา ประกอบด้วยความรู้
 จลตาดในวิธีจัดงาน
 รู้จักกาล รู้จักสมัย จึงควรเข้ารับราชการ

A man of wisdom, endowed with knowledge,
 well versed in management,
 cognizant of the opportune time,
 and aware of the right occasion,
 should enter into royal service.

150 [06.17]

(28/969)

คนที่ขยันในหน้าที่ ไม่ประมาท
เอาใจใส่สอดส่องตรวจตรา
จัดการงานให้เรียบร้อยเป็นอันดี
จึงควรเข้ารับราชการ

A man who is diligent in his duties, mindful,
scrutinizing, and capable of managing his work
should enter into royal service.

151 [06.18]

(28/969)

การงานไม่ค้างค้ำสับสน เป็นมงคลอย่างสูงสุด

Work not left undone or disorganized—
this is the highest blessing.

152 [06.19]

(25/318)

7. เพียรพยายาม-ทำหน้าที่ Making Efforts and Doing Duties

เป็นคนควรพยายามเรื่อยไป จนกว่าผลที่หมายจะสำเร็จ
A man should keep on striving until his goal is achieved.

153 [07.01]

(25/891)

ทำเรื่อยไป ไม่ท้อถอย ผลที่ประสงค์จะสำเร็จสมหมาย
Plough ahead without feeling discouraged,
and your objective will be accomplished as wished.

154 [07.02]

(27/2444)

เป็นคนควรหวังเรื่อยไป บัณฑิตไม่ควรท้อแท้
เราเห็นประจักษ์มากับตนเอง
เราปรารถนาอย่างใด ก็ได้สมตามนั้น
A man should cling to his hope;
a wise man should not be discouraged;
I have realized this for myself—
whatever I desire I obtain.

155 [07.03]

(28/450)

คนมีปัญญา ถึงเผชิญอยู่กับความทุกข์
ก็ไม่ยอมสิ้นหวังที่จะได้ประสบความสุข

A wise man, even when confronted with misery,
never gives up the hope to find happiness.

156 [07.04]

(28/450)

คนเกียจคร้าน ย่อมไม่ได้ประสบสุข

A lazy man will never find happiness.

157 [07.05]

(27/2440)

การงานใดๆ ที่ย่อหย่อน ย่อมไม่มีผลมาก

Any work done sloppily does not yield a great result.

158 [07.06]

(15/240)

รู้ว่าอะไรเป็นประโยชน์แก่ชีวิตตน ก็ควรรีบลงมือทำ

A man should promptly embark on doing
what he knows is beneficial to his own life.

159 [07.07]

(15/281)

คนล่วงทุกข์ได้ด้วยความเพียร

By exertion one overcomes suffering.

160 [07.08]

(25/311)

ถ้าจะทำ ก็ควรทำให้จริง

One should make a genuine effort to do what one will do.

161 [07.09]

(15/239)

พึงบากบั่นทำการให้มั่นคง

One should firmly exert oneself.

162 [07.10]

(25/239)

ความเพียรของคนไม่ดลละ ถึงเทวดาก็เกียดกันไม่ได้

Even gods cannot thwart the effort of a resolute man.

163 [07.11]

(27/505)

จงพยายามในหน้าที่ของตน

Put effort into your own duties.

164 [07.12]

(27/2440)

คนขยันวุ่นกับงาน จะได้ความสงบใจ

An industrious person engrossed in his work
will gain peace of mind.

165 [07.13]

(27/2)

พึงระวังสิ่งที่ควรระวัง

One should be wary of what is worth being wary of.

166 [07.14]

(25/545)

พึงป้องกันภัยที่ยังไม่มาถึง

One should guard against dangers not yet come.

167 [07.15]

(25/545)

ความไม่ประมาท เป็นทางไม่ตาย
Heedfulness is the deathless path.

168 [07.16]

(25/12)

ความประมาท เป็นทางแห่งความตาย
Heedlessness is the path of death.

169 [07.17]

(25/12)

ผู้ไม่ประมาท ย่อมไม่ตาย
The heedful do not die.

170 [07.18]

(25/12)

คนประมาท เหมือนคนตายแล้ว
The heedless are as if already dead.

171 [07.19]

(25/12)

อย่ามัวประกอบความประมาท
Do not engage yourself in heedlessness.

172 [07.20]

(25/12)

จงทำประโยชน์ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาท

Accomplish your benefit through diligence.

173 [07.21]

(10/143)

อย่าละห้อยความหลัง อย่ามัวหวังอนาคต

Do not dwell on the past or hanker for the future.

174 [07.22]

(14/527)

มัวรำพึงหลัง ก็มีแต่จะหดหาย
 มัวหวังหน้า ก็มีแต่จะละลาย
 อันใดยังไม่ถึง อันนั้นก็ยังไม่
 รู้แบบนี้แล้ว เมื่อมีฉันทะเกิดขึ้น
 คนฉลาดที่ไหนจะปล่อยให้หายไปเปล่า

Brooding over the past diminishes your welfare.

Hankering for the future dissolves your benefit.

What has not yet come still does not exist.

Having realized this, when zeal arises,
 what kind of wise man would let it slip away?

175 [07.23]

(27/2252)

เตรียมกิจสำหรับอนาคตให้พร้อมไว้ก่อน
อย่าให้กิจนั้นบีบบั่นตัวเมื่อถึงเวลาต้องทำเฉพาะหน้า

Get ready for a forthcoming task.

Do not let it pressure you when comes the time to do it.

176 [07.24]

(27/1636)

รีบทำความเพียรเสียแต่วันนี้

Make your effort today.

177 [07.25]

(14/527)

ใครเล่ารู้ว่าจะตายวันพรุ่ง

Who ever knows whether death might come tomorrow?

178 [07.26]

(14/527)

อย่าปล่อยให้โอกาสให้ผ่านเลยไปเสีย

Do not let your opportunity slip away.

179 [07.27]

(25/327)

เวลาแต่ละวัน อย่าให้ผ่านไปเปล่า
จะน้อยหรือมาก ก็ให้ได้อะไรบ้าง

Each day should not be let pass vacuously.

Whether little or much, something should be accomplished.

180 [07.28]

(26/359)

คนขยันทั้งคืนวัน ไม่ซึมเซา เรียกว่า มีแต่ละวันนำโชค

For a man working hard night and day,
without being torpid, every day is called a lucky day.

181 [07.29]

(14/527)

วันคืนล่วงไปๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่

Days and nights passing by, what am I doing now?

182 [07.30]

(24/48)

ประพฤติชอบเวลาใด เวลานั้นชื่อว่า เป็นฤกษ์ดี

มงคลดี เช้าดี รุ่งอรุณดี

Whenever a good deed is done,
that moment is called a propitious moment,
an auspicious time, a good morning, a bright sunrise.

183 [07.31]

(20/595)

ประโยชน์ คือตัวฤกษ์ของประโยชน์

ดวงดาวจักทำอะไรได้

Benefit is the auspicious moment of itself.

What could the stars do?

184 [07.32]

(27/49)

คนฉลาดไม่ถูกเรื่อง ถึงจะพยายามทำประโยชน์
ก็ไม่สัมฤทธิ์ผลให้เกิดสุข

He who is clever at the wrong place,
despite trying to do things beneficial,
will never achieve the result in happiness.

185 [07.33]

(27/46)

ผู้ปรารถนาผลที่หมายด้วยวิธีการอันผิด จะต้องเดือดร้อน

He will suffer who desires to achieve an end
through a wrongful means.

186 [07.34]

(27/48)

อันความหวังในผล ย่อมสำเร็จแก่ผู้ไม่ใจเร็วควานได้

Aspiration for an end is fulfilled
by one who is not impetuous.

187 [07.35]

(27/8)

การงานที่ทำโดยพลีผลาม
ทำให้คนอ่อนปัญญาต้องเดือดร้อนภายหลัง

What is rashly done will later bring trouble
to the unwise doer.

188 [07.36]

(27/2442)

ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ ดีกว่า

It is better to look before you leap.

189 [07.37]

(นัย / After 27/2175)*

ผู้ที่ทำกรงงานลวกๆ โดยมีได้พิจารณาใคร่ครวญให้ดี
เอาแต่รีบร้อนพรวดพราดจะให้เสร็จ
กรงงานเหล่านั้น จะก่อความเดือดร้อนให้
เหมือนตักอาหารที่ยังร้อนใส่ปาก

He who does things slapdashly
without careful consideration, hastily scrambling to a finish,
will get into trouble on that account,
as if putting hot food into his mouth.

190 [07.38]

(27/153)

ถ้ามีว่ล่าช้าเพียรทำกิจล่าหลังไป จะจมลงในห้วงอันตราย

If a man lags behind in putting effort into his work,
he will sink into danger.

191 [07.39]

(27/2141)

* นัย หมายถึงเป็นข้อความที่เรียบเรียงขึ้นตามนัยของแหล่งที่มาที่อ้างถึง
The word “after” denotes that the text is modeled after the original text
from the source cited.

ที่ควรช้า ก็ช้า ที่ควรเร่ง ก็เร่ง
ผลที่หมายจึงจะสำเร็จบริบูรณ์

If one does slowly what should be done slowly,
and urgently what should be done urgently,
the desired result will thus be completely accomplished.

192 [07.40]

(27/681)

ด้วยการจัดการอย่างแยกคาย บัณฑิตก็สุขสมหมาย

With judicious management,
a wise man attains to happiness as wished.

193 [07.41]

(26/329)

ประโยชน์งามตรงที่สำเร็จ

Benefits shine when achieved.

194 [07.42]

(15/894)

ไม่พึงขวนขวายในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์

One should not strive for what is unbeneficial.

195 [07.43]

(27/2369)

สิ่งใดเป็นหน้าที่ กลับทอดทิ้งเสีย
 ไพล่ไปทำสิ่งที่ไม่ใช่หน้าที่
 คนเหล่านั้นมัวชูตัวพองประมาทอยู่
 ความหมักหมมภายในตัวเขา ก็พอกพูนยิ่งขึ้น

Within those who, being arrogant and heedless,
 neglect their own duty,
 but do what is not their own duty instead,
 the taints only increase.

196 [07.44]

(25/31)

เมื่อทำหน้าที่ของคนแล้ว
 ไม่ต้องเดือดร้อนใจภายหลัง

Once a man has fulfilled his duties,
 there is nothing to be repented later.

197 [07.45]

(28/445)

เมื่อได้เพียรพยายามแล้ว
 ถึงจะตาย ก็ชื่อว่าตายอย่างไม่เป็นหนี้ใคร
 (คือไม่มีข้อติดค้างให้ใครติเตียนได้)
 ไม่ว่าในหมู่มนุษย์ หมู่มเทวดา หรือว่าพระพรหมทั้งหลาย

Once all efforts have been made, even if he should die,
 he owes nothing to anyone (i.e. there is no more cause
 for concern about being blamed by anyone)
 whether it be relatives, devas or brahmas.

198 [07.46]

(28/445)

ผู้ใดทำการโดยรู้ประมาณ ทราบชัดถึงกำลังของตน
 แล้วคิดการเตรียมไว้รอบคอบ ทั้งโดยแบบแผนทางตำรา
 โดยการปรึกษาหารือ และโดยถ้อยคำที่ใช้พูดอย่างดี
 ผู้นั้นย่อมทำการสำเร็จ มีชัยอย่างไพบูรณ์

He will accomplish his task, emerging absolutely victorious,
 who acts with appraisal, fully aware of his own strength,
 and then gets carefully prepared by following textual models,
 by consultation, and by words well spoken.

199 [07.47]

(27/641)

คนที่ไม่รู้จักประโยชน์ตนว่า
 อะไรควรทำวันนี้
 อะไรควรทำพรุ่งนี้
 ใครตักเตือนก็โกรธ
 เข่อหยังถือดีว่า
 ฉันเก่งฉันดี
 คนอย่างนี้เป็นที่ชบใจของกาฬภี

A man is favored by misfortune
 who does not recognize his own benefit,
 knowing neither what to do today
 nor what to do tomorrow,
 who takes offense when admonished,
 and who is vainglorious,
 thinking “I am great; I am good.”

คนใด ไม่ว่าจะหนาว หรือร้อน
 มีลมแดด เหลือบยุง ก็ไม่พรั่น
 ทนหิวทนกระหายได้ทั้งนั้น
 ทำงานต่อเนื่องไปไม่ขาด ทั้งคืนวัน
 สิ่งที่เป็นประโยชน์มาถึงตามกาล
 ก็ไม่ปล่อยให้สูญเสียไป
 คนนั้นย่อมเป็นที่ชอบใจของสิริโชค
 สิริโชคขอพักพิงอยู่กับเขา

Whether it is cold or hot, whether it is windy or sunny,
 whether there are gnats or mosquitoes,
 he who is unperturbed,
 who is undaunted by hunger or thirst,
 who keeps on working night and day,
 and who does not let go of a benefit
 when occasion arises,
 is favored by lady luck;
 lady luck will reside with him.

8. ครอบครัว-ญาติมิตร Family, Relatives, and Friends

มารดาบิดา ท่านเรียกว่าเป็นพระพรหม

The mother and father are called
[their children's] brahmas (sublime divinities).

202 [08.01]

(25/286)

มารดาบิดา ท่านเรียกว่าเป็นบูรพาจารย์ (ครูคนแรก)

The mother and father are called the first teachers.

203 [08.02]

(25/286)

และเรียกมารดาบิดาว่าเป็นอาหุไนบุคคลของบุตร

And the mother and father are called
the ones worthy of their children's veneration.

204 [08.03]

(25/286)

ความเคารพรักบำรุงมารดา นำมาซึ่งความสุขในโลก

Respect, love, and provision for the mother
bring happiness in the world.

205 [08.04]

(25/33)

การเคารพรักบำรุงบิดา ก็นำมาซึ่งความสุขในโลก
 Respect, love, and provision for the father
 also bring happiness in the world.

206 [08.05]

(25/33)

ลูกที่ไม่เลี้ยงพ่อแม่เมื่อแก่เฒ่า ไม่นับว่าเป็นลูก
 Those who do not support their parents in old age
 do not count as children.

207 [08.06]

(28/393)

ลูกเป็นหลักที่ฝากฝังของมนุษย
 (เด็กทั้งหลายเป็นฐานรองรับไว้ซึ่งมนุษยชาติ)
 Children are ones to whom humankind is entrusted.
 (Children are the support of the human race.)

208 [08.07]

(15/165)

บัณฑิตย่อมปรารถนาบุตรที่เป็นอภิชาติ หรืออนุชาติ
 ย่อมไม่ปรารถนาอวชาตบุตร ซึ่งเป็นผู้ทำลายตระกูล
 The wise wish for a son who is either superior or as good.
 They do not wish for an inferior son,
 who will lead the family to downfall.

209 [08.08]

(25/252)

ภรรยา เป็นยอดสหาย

The wife is the greatest friend.

210 [08.09]

(15/165)

มารดาเป็นมิตรประจำบ้าน
(แม่คือมิตรแท้ที่บ้าน)

The mother is the household friend.

(The mother is the true friend in one's own household.)

211 [08.10]

(15/163)

คนคุ้นเคย ไว้ใจกันได้ เป็นญาติอย่างยิ่ง

A trusty friend is the greatest relative.

212 [08.11]

(25/25)

สหายเป็นมิตร สำหรับผู้มีธุระเกิดขึ้นเนืองๆ

A companion is a friend

for one whose needs arise time and again.

213 [08.12]

(15/163)

ความดีที่ทำไว้เอง เป็นมิตรตามตัวไปเบื้องหน้า

The meritorious deeds done by oneself
will be one's friend in the hereafter.

214 [08.13]

(15/163)

เดินร่วมกัน ๗ ก้าว ก็นับว่าเป็นมิตร
เดินร่วมทางกัน ๑๒ ก้าว ก็นับว่าเป็นสหาย
อยู่ร่วมกันสักเดือนหรือกึ่งเดือน ก็นับว่าเป็นญาติ
ถ้านานเกินกว่านั้นไป ก็เหมือนเหมือนเป็นตัวเราเอง

He who has accompanied oneself for seven steps
counts as a friend.

He who has walked in one's company for twelve steps
counts as a companion.

He who has lived together with oneself
for a month or a half month
counts as a relative.

If it is longer than that, he is just like oneself.

215 [08.14]

(27/83)

คนที่คบคุ้นกันมานาน
 ถึงจะเป็นกาฬกณี
 จะให้เราละทิ้งเขาไป
 เพราะเห็นแก่ความสุขส่วนตัวได้อย่างไร

How could we abandon our long-time associate,
 wretched as he may be,
 merely for the sake of our own happiness?

216 [08.15]

(27/83)

การที่มิตร เมื่อระลึกถึงธรรมแล้ว
 ไม่ยอมทอดทิ้งมิตร
 ในยามมีทุกข์ภัยถึงชีวิต
 ข้อนี้เป็นธรรมของสัตบุรุษโดยแท้

That a friend, mindful of righteousness,
 does not desert a friend in a life-threatening predicament
 is indeed the virtue of a righteous man.

217 [08.16]

(28/166)

ประโยชน์ที่มุ่งหมายทุกอย่างของผู้มีมิตรพรั่งพร้อม
ย่อมจะสัมฤทธิ์ผลเหมือนโชคช่วย

All benefits aimed for by one well endowed with friends
will bear fruit as if aided by luck.

218 [08.17]

(28/198, 248)

มีญาติพวกพ้องมาก ย่อมเป็นการดี
เช่นเดียวกับต้นไม้ในป่าที่มีจำนวนมาก
ต้นไม้ที่ขึ้นอยู่โดดเดี่ยว
ถึงจะงอกงามใหญ่โตสักเท่าใด ลมก็พัดให้โค่นลงได้

It is good to have many relatives and friends
like there being many trees in the forest.
A lone tree, however well-grown and huge,
can be blown down by the wind.

219 [08.18]

(27/74)

9. การคบหา Keeping Company

ปราชญ์ย่อมแนะนำสิ่งที่ควรแนะนำ
ไม่ชวนทำสิ่งที่มีโทษ
การแนะนำดีเป็นความดีของปราชญ์
ปราชญ์ถูกว่ากล่าวโดยชอบก็ไม่โกรธ ปราชญ์ย่อมรู้วินัย
การสมาคมกับปราชญ์จึงเป็นการดี

A sage advises what should be advised.

He does not induce one to do what is not one's concern.

Good advice is a sage's virtue.

A sage, when rightfully admonished, does not take offense.

He is well aware of discipline.

Hence, it is good to associate with a sage.

220 [09.01]

(27/1819)

ไม่ควรไว้ใจ เพียงด้วยพบเห็นกันนิดหน่อย

Put no trust in one who is casually met.

221 [09.02]

(15/358)

มีคนเป็นอันมากที่คบหา อย่างเป็นศัตรูผู้แฝงมาในรูปมิตร

Many come into association as foes
under the guise of friends.

222 [09.03]

(27/1429)

คนจำพวกที่งามแต่ภายนอก ภายในไม่สะอาด
มีบริวารกำบังตัวไว้ ก็แสดงบทบาทอยู่ในโลก

Those who are outwardly fine-looking yet inwardly impure,
with their entourage concealing them,
play their parts in the world.

223 [09.04]

(15/358)

ผู้ใด แม้หากมิได้กระทำความชั่ว
แต่คบหาเกลือกกลัวกับผู้กระทำความ
ผู้ นั้นย่อมพลอยถูกระแวงในกรรมชั่ว
อีกทั้งชื่อเสียงเสื่อมเสีย ย่อมเพิ่มพูนแก่เขา

He who associates with evil people
even if he himself does no evil
will also be suspected of evil deeds
and brought into ever more disrepute.

224 [09.05]

(25/254)

คบคนเช่นใด ก็เป็นเช่นนั้น

A man is like the company he keeps.

225 [09.06]

(27/2152)

คนใดห่อปลาเน่าด้วยใบคา
ใบคาหอมเหม็นกลิ่นปลาคละคลุ้ง
การเกลือกกล้วยคบหาคนพาล ห่อมมีผลเช่นอย่างนั้น

A man who wraps putrid fish with kusa grass
makes the grass smell putrid;
so it is with those who associate with fools.

226 [09.07]

(27/254)

ส่วนคนใดห่อกฤษณาด้วยใบไม้
ใบนั้นหอมพลอยมีกลิ่นหอมฟุ้ง
การคบหาเสวนานักปราชญ์ ห่อมมีผลเช่นอย่างนั้น

But a man who wraps tagara with a tree leaf
makes the leaf smell fragrant;
so it is with those who associate with sages.

227 [09.08]

(25/254)

การอยู่ร่วมกับคนพาลเป็นทุกข์ทุกเมื่อ
เหมือนอยู่ร่วมกับศัตรู

Living with fools is miserable all the time,
like partnership with an enemy.

228 [09.09]

(25/25)

ปราชญ์มีการอยู่ร่วมเป็นสุข เหมือนสมาคมแห่งญาติ

Happy is living with a wise person,
like association with one's own relatives.

229 [09.10]

(25/25)

จิตจอกอยู่กับใคร ถึงไกลกัน ก็เหมือนอยู่ชิดใกล้
ใจหมางเมินใคร ถึงใกล้กัน ก็เหมือนอยู่แสนไกล

When your mind clings to somebody,
even though you two are physically far apart
from each other,

you feel as if you were close to them.

When your mind resents somebody,
even though you two are physically close to each other,
you feel as if you were a long way from them.

230 [09.11]

(27/1758)

ถ้าใจรักแล้ว ถึงอยู่ห่างคนละฝั่งฟากมหาสมุทร
ก็เหมือนอยู่สุดแสนใกล้
ถ้าใจชังแล้ว ถึงอยู่สุดแสนใกล้
ก็เหมือนอยู่ไกลคนละฟากมหาสมุทร

If your mind is filled with love,
even though you two are across the ocean
from each other,
you feel as if you were very close to them.

If your mind is filled with hatred,
even though you two are very close to each other,
you feel as if you were across the ocean from them.

231 [09.12]

(27/1759)

คนพาล ถึงอยู่ใกล้บัณฑิตจนตลอดชีวิต
ก็ไม่รู้แจ้งธรรม เสมือนทัพพี ที่ไม่รู้รสแกง

A fool, even if associating with a wise man all his life,
does not comprehend the Dhamma,
like a ladle failing to taste the flavor of the soup.

232 [09.13]

(25/15)

ส่วนวิญญูชน หากเข้าใกล้บัณฑิตแม้เพียงครู่เดียว
ก็รู้ธรรมได้ฉับพลัน เสมือนลิ้นที่รู้รสแกง

But an intelligent man,
if associating with a wise one even for a moment,
instantly comprehends the Dhamma,
like the tongue tasting the flavor of the soup.

233 [09.14]

(25/15)

พึงมองเห็นคนมีปัญญา ที่ชอบชี้โทษ พุดจาข่มขี้
เสมือนเป็นผู้บอกขุมทรัพย์
พึงคบคนที่เป็นบัณฑิตเช่นนั้นแหละ
เมื่อคบคนเช่นนั้นย่อมมีแต่ดี ไม่มีเสียเลย

One should regard as a guide to hidden treasure
someone who points out faults and who reproves.
One should associate with such a wise person,
the association with whom is only for the better,
never for the worse at all.

234 [09.15]

(25/16)

พึงแนะนำตักเตือนเถิด พึงพร่ำสอนเถิด
 พึงห้ามปรามจากความชั่วเถิด คนที่ทำเช่นนั้น
 ย่อมเป็นที่รักของสัตบุรุษ และไม่เป็นที่รักของอสัตบุรุษ

Let him admonish, instruct, and deter one from evil.

He is indeed dear to the righteous
 and not dear to the unrighteous.

235 [09.16]

(25/16)

ไม่ควรคบมิตรชั่ว

One should not associate with evil friends.

236 [09.17]

(25/16)

ควรคบมิตรดี

One should associate with good friends.

237 [09.18]

(25/16)

คนเป็นเพื่อนแต่เวลาดื่มเหล้า ก็มี เป็นเพื่อนแต่ปากว่า ก็มี

There are friends at drinking only
 and so are there friends just through lip service.

238 [09.19]

(11/185)

ส่วนผู้ใดเป็นสหายในเมื่อเกิดเรื่องต้องการ
ผู้นั้นแล ก็คือเพื่อนแท้

A friend in times of need is indeed a true friend.

239 [09.20]

(11/185)

ความเป็นสหาย ไม่มีในคนพาล

There is no companionship in a fool.

240 [09.21]

(25/33)

สมาคมกับคนพาล นำทุกข์มาให้

Association with a fool brings suffering.

241 [09.22]

(27/1291)

ผู้คบคนเลว ย่อมพลอยเลวลง

Association with a bad person makes one worse.

242 [09.23]

(20/465)

เมื่อคบคนที่ดีกว่า ก็ดีขึ้นไปด้วย

Association with a better person makes one also better.

243 [09.24]

(27/445)

เมื่อคบคนที่ดีเลิศ ก็ประเสริฐขึ้นมาในฉับพลัน

Association with an excellent person
makes one better instantly.

244 [09.25]

(20/465)

ฉะนั้น ควรคบหาคนที่ดีกว่าตน

Therefore, one should associate
with a better person than oneself.

245 [09.26]

(20/465)

ไม่ควรคบคนเลวทราม นอกจากเพื่อให้ความช่วยเหลือ

One should not associate with a wicked person
except for lending help.

246 [09.27]

(After 20/465)

ไม่ควรทำความสนิทสนมกับคนชั่ว

Do not get into a close relationship with an evil one.

247 [09.28]

(27/171)

เพราะอยู่ด้วยกันนานเกินไป ที่รักก็กลายเป็นหน่าย

Living together for too long can turn affection into aversion.

248 [09.29]

(27/1761)

ไม่พึงอยู่กินกับคนไม่มีใจ ไซดี

One should not cohabit with an uncaring person.

249 [09.30]

(27/296)

ไม่ควรไว้ใจ ในคนไม่คุ้นเคย

One should not trust an unacquainted person.

250 [09.31]

(27/93)

ถึงคนคุ้นเคย ก็ไม่ควรวางใจ

One should not trust even an acquainted person.

251 [09.32]

(27/93)

ไม่ควรไว้ใจคนที่ทำชั่วมาแล้ว

ไม่ควรไว้ใจคนที่พูดพล่อยๆ

ไม่ควรไว้ใจคนที่เห็นแก่ตัว

ถึงคนที่ทำที่สงบเสงี่ยมเกินไป ก็ไม่ควรไว้ใจ

One should not trust one who has done evil,

nor one who talks unthinkingly,

nor one who is self-serving,

nor even one who poses to be overly calm and collected.

252 [09.33]

(27/1422)

เพราะไว้วางใจ ก็ยะตามมา

From trust, peril ensues.

253 [09.34]

(27/93)

ผู้ประทุษร้ายมิตร เป็นคนเลว

One who inflicts injury on a friend is an evil person.

254 [09.35]

(27/4669)

สหายช่วยให้เกิดสุข ในเมื่อเกิดมีเรื่องราว

Companions help bring happiness when need arises.

255 [09.36]

(25/33)

ถ้าได้สหายผู้มีปัญญาปกครองตน
พึงพอใจมีสติเที่ยวไปกับเขา

If you find a companion with wisdom governing himself,
you should travel with him, contented and mindful.

256 [09.37]

(25/33)

ถ้าไม่ได้สหายที่มีปัญญาปกครองตน
พึงเที่ยวไปคนเดียวและไม่พึงทำความชั่ว

If you do not find a companion
with wisdom governing himself,
you should travel alone and should not do any evil.

257 [09.38]

(25/33)

มีศัตรูเป็นบัณฑิต ดีกว่ามีมิตรเป็นพาล

It is better to have an enemy in a wise man
than to have a friend in a fool.

258 [09.39]

(27/45)

10. การเบียดเบียน–การช่วยเหลือกัน

Harming and Helping

ตรวจดูด้วยจิตทั่วทุกทิศแล้ว
ไม่พบใครที่ไหน
เป็นที่รักยิ่งกว่าตนเองเลย
คนอื่นก็รักตนมากเช่นเดียวกัน

Having explored all directions with the mind,
one would find no one anywhere dearer than oneself;
everyone else loves themselves just as much.

ฉะนั้น ผู้รักตน จึงไม่ควรเบียดเบียนคนอื่น

Therefore, one who loves oneself
should not harm another.

สัตว์ทั้งปวงย่อมหวาดหวั่นต่ออาชญา
 สัตว์ทั้งปวงย่อมกลัวความตาย
 All beings tremble at punishment;
 they all fear death.

สัตว์ทั้งปวงย่อมหวาดหวั่นต่ออาชญา
 ชีวิตเป็นที่รักของทุกคน
 All beings tremble at punishment;
 life is dear to them all.

เราฉันใด สัตว์เหล่านี้ก็ฉันนั้น
 สัตว์เหล่านี้ฉันใด เราก็ฉันนั้น
 How I am, so are these beings;
 how they are, so am I.

นึกถึงเขา เอาตัวเราเข้าเทียบแล้ว
 'ไม่ควรเข่นฆ่า ไม่ควรให้สังหารกัน
 Putting oneself in their shoes,
 one should not kill or cause to kill.

260 [10.02]

(25/20, 389)

ช่วยเหลือคนเดือดร้อน ด้วยความตั้งใจ
 Help one in misery with attentiveness.

261 [10.03]

(27/2466)

คนดี ชอบช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น

A good person takes pleasure in helping others.

262 [10.04]

(ชา.อ. / JA 1/230)*

คนดี บำเพ็ญประโยชน์แก่ปวงชน

A good person contributes to the benefit of the multitude.

263 [10.05]

(23/128)

คนมีปัญญา อยู่ครองเรือน
ก็เป็นประโยชน์แก่คนจำนวนมาก

A wise man, in his capacity as a householder,
can be of service to a great number of people.

264 [10.06]

(23/128)

ในโลกนี้ เกรรระงับด้วยเกร ไม่เคยมี

In this world, hatred is never appeased by hatred.

265 [10.07]

(25/11)

* ชา.อ. = ชาตกัฎฐกถา

ผู้บูชา ย่อมได้บูชาตอบ

A worshipper gets worshipped in return.

266 [10.08]

(28/401)

ผู้ไหว้ ย่อมได้การไหว้ตอบ

A saluter gets saluted in return.

267 [10.09]

(28/401)

คนฉลาด ให้ความสุข ย่อมได้ความสุข

A wise man giving happiness gains happiness himself.

268 [10.10]

(22/37)

เมื่อให้ไป ย่อมผูกไมตรีไว้

When giving, one binds friends.

269 [10.11]

(25/845)

ผู้ให้ ย่อมเป็นที่รัก

A giver endears himself to others.

270 [10.12]

(22/35)

บัณฑิตสามารถปิดเป่าความเศร้าโศกของคนอื่นได้
จึงจัดว่าเป็นที่พึ่งยอดเยี่ยมของคนทั้งหลาย

The wise can eliminate others' sorrow
and are thus the greatest comfort of men.

271 [10.13]

(28/333)

นกชนิดหนึ่งเที่ยวบินอยู่ตามช่องเขาและไหล่เขา
มีชื่อว่า นกมัชหะ
มันบินไปสู่ต้นเลียบ อันมีผลสุก แล้วร้องว่า “ของข้าๆ”
เมื่อนกมัชหะร้องอยู่อย่างนั้น
ฝูงนกทั้งหลายก็พากันบินมาจิกกินผลเลียบ
แล้วก็พากันบินไป
นกมัชหะก็ยังร้องพร่ำอยู่อย่างเดิมนั่นเอง

A certain kind of bird flying around valleys and hillsides
is called a *mayhaka* bird.

It flies to a pipal tree with ripe fruit,
crying “They’re mine, they’re mine.”

As the bird is crying,
all other birds fly in to eat the fruit and fly away.
The *mayhaka* bird still keeps on crying as before.

คนบางคนในโลกนี้ก็ฉันทันนั้น
 เก็บทรัพย์สะสมไว้มากมายแล้ว
 ตนเองก็ไม่ได้ใช้
 ทั้งไม่เพื่อแผ้วเจือจานแก่ญาติทั้งหลายตามส่วน
 เมื่อเขาหวงแหนทรัพย์ไว้รำพันว่า “ของข้าๆ”
 ราชการ หรือ โจร หรือ ทายาท ก็มาเอาทรัพย์นั้นไป
 ตัวเขาก็ได้แต่รำพันอยู่อย่างนั้นนั่นเอง

Likewise, a certain man in this world
 has amassed an abundance of wealth,
 which he neither expends nor duly shares with his relatives.

Possessive of his wealth, he whimpers thus,
 “It’s mine, it’s mine.”

The authorities, robbers, or his heirs
 then come and seize it.

Yet he can only keep on whimpering just that.

คนใจการุณย์ ช่วยแก้ไขคนให้หายโศกเศร้า

A kind-hearted man helps others to rid their sorrow.

273 [10.15]

(27/1492)

กินคนเดียว ไม่ได้ความสุข

Eating by oneself brings no joy.

274 [10.16]

(27/1674)

ไม่พึงบริโภคของอร่อยผู้เดียว

A delicacy should not be eaten alone.

275 [10.17]

(28/949)

นอกจากการแบ่งปันเพื่อแก่กันแล้ว
สัตว์ทั้งปวงหาที่พึ่งอย่างอื่นไม่

Apart from sharing with one another,
there is no other support among all beings.

276 [10.18]

(28/1073)

คนใด มารดาบิดาแก่เฒ่า ล่วงพ้นวัยหนุ่มวัยสาวไปแล้ว
 ตนเองสามารถ ก็ไม่เลี้ยงดู นั่นคือปากทางของความเสื่อม
 A man who does not provide for his mother and father
 who are old and past their youth even though he can—
 that is a channel of ruin.

277 [10.19]

(25/304)

คนใด มั่งมีทรัพย์สินเงินทอง
 มีของกินของใช้มาก
 แต่บริโภคน้อยคนเดียว
 นั่นเป็นปากทางแห่งความเสื่อม
 A man who is wealthy,
 with a lot of money and things to be consumed,
 but who keeps delicacies to himself—
 that is a channel of ruin.

278 [10.20]

(25/304)

เกิดมาเป็นคน จะมากหรือน้อย ก็ควรให้ปันบ้าง
 Born as a human, one should share—
 whether much or little—with others.

279 [10.21]

(27/1012)

ผู้ให้อาหาร ชื่อว่าให้กำลัง

A giver of food provides strength.

ผู้ให้ผ้านุ่มห่ม ชื่อว่าให้ผิวพรรณ

A giver of clothing provides beauty.

ผู้ให้ยานพาหนะ ชื่อว่าให้ความสะดวก

A giver of a vehicle provides convenience.

ผู้ให้ดวงประทีป ชื่อว่าให้ดวงตา

A giver of a light provides eyesight.

ผู้ใดให้ที่พักอาศัย ผู้นั้นชื่อว่าให้ทั้งหมด

He who gives lodging is a provider of all.

280 [10.22]

(15/138)

ผู้ใดสั่งสอนธรรม ผู้นั้นชื่อว่าให้สิ่งที่ไม่ตาย

He who teaches the Dhamma

is called a provider of what is deathless.

281 [10.23]

(15/138)

ให้ด้วยพิจารณา พระศาสดาทรงสรรเสริญ

Giving with discernment is praised by the Buddha.

282 [10.24]

(15/99)

คนเหล่าใด ปลูกสวน ปลูกป่า สร้างสะพาน
 ให้แหล่งน้ำ บ่อน้ำ และที่พักอาศัย
 บุญของคนเหล่านั้นย่อมเพิ่มพูนทุกเมื่อ ทั้งคืนทั้งวัน
 For those who plant a grove, who plant a wood,
 who build a bridge, who provide a place to drink,
 who provide a well, and who provide a shelter,
 their merit constantly increases,
 both by night and by day.

283 [10.25]

(15/146)

คนดีจัดการ โภคทรัพย์
 บำเพ็ญประโยชน์แก่ชนจำนวนมาก
 A good man managing wealth
 benefits a great number of people.

284 [10.26]

(22/42)

ของที่ให้แล้ว ชื่อนำออกไปอย่างดีแล้ว
 What has been given is called “well brought out.”

285 [10.27]

(15/136)

ของที่ให้แล้ว เชื่อว่าออกผลเป็นความสุขแล้ว
ส่วนของที่ยังไม่ได้ให้ ยังไม่มีผลเช่นนั้น

What is given has yielded fruit of happiness,
but what is not given has not yet yielded such fruit.

286 [10.28]

(15/136)

ทานนั้นปราษฎ์สรรเสริญกันโดยมากอย่างแน่นอน
แต่กระนั้น บทธรรมาก็ยังประเสริฐกว่าทาน

Giving is certainly praised by sages in many ways,
yet the path of the Dhamma is even nobler than giving.

287 [10.29]

(15/101)

ภิกษุทั้งหลาย การให้ธรรม เป็นยอดแห่งทาน

O monks! The gift of the Dhamma is the best of all gifts.

288 [10.30]

(23/209)

การให้ธรรมะ ชนะการให้ทั้งปวง

The gift of the Dhamma excels all other gifts.

289 [10.31]

(25/34)

11. สามัคคี

Harmony

ความเพียรของหมู่ชนผู้พร้อมเพรียงกัน ให้เกิดสุข

The exertion of those in harmony brings happiness.

290 [11.01]

(25/24)

สามัคคีของหมู่ ให้เกิดสุข

The unity of a group brings happiness.

291 [11.02]

(25/24)

สุกรทั้งหลายพร้อมเพรียงกัน ยังฆ่าเสือโคร่งได้
เพราะใจรวมเป็นอันเดียว

Hogs in unison can even kill a tiger
because of their united spirit.

292 [11.03]

(27/1987)

ผู้ใดรู้โทษที่ตนล่วงละเมิด ๑
 ผู้โดยยอมรับรู้โทษที่เขามาสารภาพ ๑
 คนทั้งสองนี้ ย่อมพร้อมเพรียงกันยิ่งขึ้น
 มิตรภาพของเขาจะไม่เสื่อมคลาย

One who is aware of the offense against the other
 and the other who accepts one's apology—
 these two are in better harmony;
 their friendship will never perish.

293 [11.04]

(27/548)

ผู้ใด เมื่อคนอื่นล่วงเกินกันอยู่
 ตนเองกลับหาทางเชื่อมเขาให้คืนดีกันได้
 ผู้นั้นแล ชื่อว่าเป็นคนเอาภาระ
 เป็นผู้จัดธุระที่ดียอดเยี่ยม

He who on seeing other people offending each other
 finds a way to make them patch things up
 is an excellent burden bearer and task manager.

294 [11.05]

(27/549)

ถ้าแม่สัจบุรุษวิวาทกัน ก็กลับเชื่อมกันได้สนิทโดยเร็ว
 ส่วนคนพาลทั้งหลายย่อมแตกกันเหมือนภาชนะดิน
 เขาซ่อมไม่ได้ความสงบแรมกันเลย

Even if virtuous people quarrel,
 they will become on good terms again in no time.
 Fools will break up their relations like an earthen pot,
 and never get appeased by each other.

295 [11.06]

(27/547)

จงสามัคคีมีน้ำใจต่อกัน

Be harmonious and kindly to one another.

296 [11.07]

(33/35)

12. การปกครอง

Government

อำนาจเป็นใหญ่ในโลก
(อิสรภาพคือความมีอำนาจในตัวเอง)

Power reigns supreme in the world.

(Independence is having power in oneself.)

297 [12.01]

(15/212)

การอยู่ในอำนาจของผู้อื่น เป็นทุกข์ทั้งสิ้น
All kinds of subjugation to others are misery.

298 [12.02]

(25/63)

อิสรภาพ เป็นสุขทั้งสิ้น
All kinds of liberty are bliss.

299 [12.03]

(25/63)

ราชา เป็นสง่าแห่งแคว้น
(ผู้ปกครองเป็นเครื่องส่องถึงรัฐ)

The king is a state's emblem.

(The ruler is the reflection of a state.)

300 [12.04]

(15/201)

ถึงจะถูกจองจำ ข้าฯ ก็ไม่เดือดร้อน
ถึงจะถูกฆ่า ก็ไม่ครั่นคร้าม
เพราะข้าฯ ได้นำความสุขมาให้แล้ว
แก่เหล่าชนที่ข้าฯ ปกครอง

Even if I should be imprisoned, I would not be perturbed;
even if I should be executed, I would not be terrified,
for I have brought happiness to the people under my rule.

301 [12.05]

(27/1055)

ผู้ปกครองแผ่นดินมีปัญญา พึงแสวงสุขเพื่อปวงประชา

A ruler with wisdom should seek happiness for his people.

302 [12.06]

(27/1056)

ผู้ครองแผ่นดิน ถึงจะมีอำนาจยิ่งใหญ่
ประมาทธรรมเสียแล้ว ก็ร่วงจากรัฐ (สูญเสียบอำนาจ)

A ruler, even though having great authority,
will fall from the state (i.e. lose his power)
if he is negligent of righteousness.

303 [12.07]

(28/51)

ราชาชอบธรรมจึงจะดี
(จะเป็นการดี ต่อเมื่อมีผู้ปกครองที่นิยมธรรม)

It is good for a monarch to take delight in righteousness.
(It will be good only when there is a monarch
who favors righteousness.)

304 [12.08]

(28/50)

ในแว่นแคว้นของราชาผู้มีเมตตา มีธรรมมั่นคง
ประชาชนจะนั่งนอนเป็นสุข
เหมือนมีร่มเงาที่เย็นสบายอยู่ในบ้านของตัวเอง

In a state where the ruler is kind-hearted,
firmly established in righteousness,
the people will live happily,
like there being a pleasant shade in their own houses.

305 [12.09]

(28/50)

เมื่อฝูงโคว่ายข้ามฟากอยู่
 ถ้าโคนำฝูงไปคด
 โคทั้งหมดก็ว่ายคดไปตาม ฉันทิ
 ในหมู่มนุษย์ ก็ฉันทิ
 ผู้ใดได้รับแต่งตั้งเป็นใหญ่
 ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม
 จะป่วยกล่าวไปไปถึงประชาชนที่เหลือ
 ถ้าราชาไม่ตั้งอยู่ในธรรม
 รัฐทั้งหมดย่อมอยู่เป็นทุกข์

When a herd of cows are swimming to the further bank,
 if the leader is going astray,
 so are all the other cows.
 Just as this is true of cows,
 so too it is true of humans.
 If he who has been made leader
 conducts himself wrongfully,
 nothing needs to be said about all his subjects.
 If a king does not establish himself righteously,
 the entire state will live in misery.

เมื่อฝูงโคว่ายข้ามฟากอยู่
 ถ้าโคนำฝูงไปตรง
 โคทั้งหมด ย่อมว่ายตรงไปตาม
 ฉนั้นใด ในหมู่มนุษย์ ก็ฉนั้นนั่น
 ผู้ใดได้รับแต่งตั้งเป็นใหญ่
 ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม
 ประชาชนที่เหลือก็เป็นอันไม่ต้องกล่าวถึง
 ถ้าราชาตั้งอยู่ในธรรม
 รัฐทั้งหมดย่อมอยู่เป็นสุข

When a herd of cows are swimming to the further bank,
 if the leader is going straight,
 so are all the other cows.
 Just as this is true of cows,
 so too it is true of humans.
 If he who has been made leader
 conducts himself rightfully,
 nothing needs to be said about all his subjects.
 If a king is righteous,
 the entire state will live happily.

เมื่อนารชฌนก่อกรรมชั่ว อารชฌนใ้้อาญาหักห้าม
การกระทำนั้นเป็นการสั่งสอน หาใช่เป็นเวรไม่
บัณฑิตทั้งหลายเข้าใจกันดังนี้

When the ignoble do evil and are deterred
through punishment by the noble,
that act—the wise understand—
is meant to be a lesson, not a vengeance.

307 [12.11]

(27/375)

คนที่เป็นใหญ่ จะต้องใคร่ครวญให้ดีก่อน จึงลงโทษ

A sovereign should administer punishment
with prudence.

308 [12.12]

(27/2175)

ท่านผู้ครองแผ่นดิน!
การที่ำโดยพลีผลตาม จะแผดเผาตัวได้

Ruler of the land!

Doing things in haste can scorch the doer himself.

309 [12.13]

(27/2175)

ผู้ใดทำความชั่วด้วยสำคัญตัวว่า
 “เราเป็นผู้ยิ่งใหญ่”
 ครั้นทำแล้วก็ไม่หวั่นเกรงต่อคนทั้งหลายอื่น
 ผู้นั้นจะดำรงชีพอยู่ยืนยาวด้วยความช้วนนั้นก็หาไม่
 แม้เทพทั้งหลายก็มองดูเขาด้วยนัยน์ตาอันเหยียดหยาม

He who does evil with the thought

“I am supreme”

and who, having done the evil,

fears no others,

will not survive long with that evil.

Even gods will cast an eye of contempt upon him.

310 [12.14]

(28/31)

อย่าสำคัญตนว่า เรามีอำนาจยิ่งใหญ่
 แล้วทำให้ประชาชนพลอยพินาศ

Do not take pride in reigning supreme

and cause the downfall of your people on that account.

311 [12.15]

(27/2442)

ผู้ปกครองต้องทราบรายได้รายจ่ายด้วยตนเอง
 ต้องทราบกิจการที่ทำแล้วและยังมีได้ทำด้วยตนเอง

A ruler needs to know for himself
 his income and outgo,
 and know for himself
 what has been done and what has not been done.

312 [12.16]

(27/2442)

พึงข่มคนที่ควรข่ม พึงยกย่องคนที่ควรยกย่อง
 One should humble a person deserving to be humbled,
 and praise a person worthy of being praised.

313 [12.17]

(27/2442)

ผู้ครองแผ่นดินที่เจ้าสำราญ แต่หาแต่กามารมณ์

โภกทรัพย์จะพินาศหมด
 นี้แลที่เรียกว่า ทุกข์ภัยของผู้ครองแผ่นดิน

Of a ruler who is a hedonist,
 given to indulgence in sensual pleasures,
 all the wealth will be destroyed—
 this is called the ruler's peril.

314 [12.18]

(27/2442)

ถึงจะขึ้นสู่สถานะที่ยิ่งใหญ่ ก็ถ่อมตัวใฝ่ฟังบัณฑิต

Even though having reached his great status,
he humbly listens to the wise.

ท่านผู้เช่นนั้น จะเป็นที่ยื่นชมขำเกรง
เหมือนคนเห็นบรรยากาศแห่งมหาสมุทรแล้ว
ขำเกรงต่อศักยะแห่งคลื่นใหญ่

Such a person will be admired in awe
just as a man, on seeing the ambiance of the ocean,
is overawed by the might of a great wave.

315 [12.19]

(27/882)

เริ่มแรก แก้ไขข้อที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนให้เสร็จ
ระงับความโกรธกริ้วและความบันเทิงไว้ก่อน
จากนั้นจึงสั่งงาน ข้อนี้นักปราชญ์กล่าวว่าเป็นวัตร
(ระเบียบปฏิบัติ) ของผู้ปกครอง

First, correct all the wrongs,
putting aside your rage and merriment,
and then issue your directives—
this, the wise say, is the ruler's routine
(regular course of actions).

316 [12.20]

(27/2440)

จากความมัวเมา ก็เกิดความประมาท

Infatuation breeds negligence.

317 [12.21]

(27/2419)

จากความประมาท ก็เกิดความเสื่อม

Negligence brings decay.

318 [12.22]

(27/2419)

จากความเสื่อม ก็เกิดโทษประดัง

From decay arise all faults.

319 [12.23]

(27/2419)

ผู้มีภาระปกครองรัฐ จงอย่าได้ประมาทเลย

O bearer of the burden of ruling the state,

never be negligent at all!

320 [12.24]

(27/2419)

เมื่อผู้ครองแผ่นดินประมาท

โภคทรัพย์ในรัฐทั้งหมดย่อมพินาศ

นี้แลเรียกว่าทุกข์ภัยของผู้ครองแผ่นดิน

When a ruler is negligent,

all wealth in the state will be destroyed—

this is called the ruler's peril.

321 [12.25]

(27/2840)

คุณกรมหาราช พระองค์จึงเสด็จเที่ยวสดับดูความเป็นอยู่
ความเป็นไป ในแคว้นแคว้นแดนชนบท
ครั้นได้เห็น ได้ฟังแล้วจึงปฏิบัติราชกิจนั้นๆ

O Great King! Traverse the land and countryside
to hear and witness how people are faring
and what is going on.

After seeing and hearing thus,
perform your duties accordingly.

322 [12.26]

(27/2419)

ชาวชนบทไม่ได้รับการพิทักษ์รักษา
ถูกกดขี่ด้วยค่าธรรมนิยมไม่ชอบธรรม
กลางคืน โจรปล้น กลางวัน ข้าราชการข่มเหง
ในแคว้นแคว้นของผู้ปกครองชั่วร้าย
ย่อมมีคนอาชกรรมมากมาย

In a state governed by an evil ruler,
where peasants are not protected,
are oppressed with unfair taxation, are robbed at night,
and are persecuted by state officials during the day,
there are indeed a large number of unrighteous people.

323 [12.27]

(27/2422)

ศักดิ์การะฆ่าคนชั่วได้

Honor can kill a bad person.

324 [12.28]

(15/610)

ผู้ใดไม่รู้เท่าทันเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้โดยฉับพลัน
ผู้นั้นจะหลงเข้าไปในอำนาจของศัตรู
และจะเดือดร้อนภายหลัง

He who fails to promptly keep abreast of what is going on
will unwittingly fall into enemy hands and suffer later.

325 [12.29]

(27/1430)

ถึงแม้จะมีกำลังพลน้อย แต่มีความคิด
ก็เอาชนะกองทัพใหญ่ที่ไร้ความคิดได้

Though with a small army yet with thought,
one can conquer a big army lacking in thought.

326 [12.30]

(28/655)

คนพาล เป็นผู้นำไม่ได้

A fool is incapable of being a leader.

327 [12.31]

(27/313)

ผู้บริหารหมุ่คณะ ถึงจะมีกำลังอำนาจ
แต่เป็นคนพาล ข่อมไม่เป็นผลดี

It is unfruitful for an administrator
to be powerful yet unwise.

328 [12.32]

(27/1031)

ผู้บริหารหมุ่ชน เป็นปราชญ์
และมีกำลังเข้มแข็ง จึงจะเป็นผลดี

It is fruitful for an administrator
to be both wise and powerful.

329 [12.33]

(27/1032)

13. บุญ-บาป, ธรรม-อธรรม, ความดี-ความชั่ว
Merit and Demerit; Righteousness and
Unrighteousness; Virtue and Vice

ความดีโจรลักไม่ได้

Merit cannot be stolen by thieves.

330 [13.01]

(15/159)

อย่าดูหมิ่นความชั่วว่าเล็กน้อย คงจักไม่มีผลมาถึงตัว

Do not belittle evil, thinking that it will never get to you.

เพราะน้ำหยดทีละน้อย หม้อน้ำยังเต็มได้

For drop by drop of water can still fill a waterpot.

พาลชนสร้างสมความชั่วทีละน้อย
ก็เต็มเพียบไปด้วยความชั่ว

A fool fills himself with evil,
gathering it little by little.

331 [13.02]

(25/19)

คนเรานี้ ถ้ามีอันทำชั่วลงไป
ก็อย่าพึงทำความชั่วนั้นซ้ำเข้าอีก

A man who happens to do evil should not repeat it.

อย่าพึงสร้างความพอใจในความชั่วนั้น
การสั่งสมความชั่วเป็นการก่อความทุกข์
Nor should he take pleasure in that evil;
the accumulation of evil brings suffering.

332 [13.03]

(25/19)

บุคคลใดในกาลก่อนเคยผิดพลาด
ครั้นภายหลังเขากลับตัวได้ไม่ประมาท
บุคคลนั้นย่อมทำโลกให้แจ่มใส
เหมือนดังดวงจันทร์อันพ้นจากเมฆหมอก

He who has formerly faulted,
but who has later rectified himself and is not negligent,
brightens up the world
like the moon when freed from a cloud.

333 [13.04]

(25/23)

บุคคลใดเคยทำกรรมชั่วไว้แล้ว (กลับตัวได้)
หันมาทำดีปิดกั้น บุคคลนั้นย่อมทำให้โลกแจ่มใส
เหมือนดังดวงจันทร์อันพ้นจากเมฆหมอก

He who (having rectified himself)
has blocked his former misdeeds by good deeds
brightens up the world
like the moon when freed from a cloud.

334 [13.05]

(25/23)

ช่างดอกไม้ ร้อยพวงมาลัยได้มากมาย
จากกองดอกไม้กองหนึ่ง นั้นใด
คนเราเกิดมาแล้ว ก็ควร (ใช้ชีวิตชาติหนึ่งนี้)
สร้างความดีงามให้มาก ฉะนั้น

Just as from a heap of flowers
many garlands can be made,
so too (with one's lifetime)
many good deeds should be done
by one born a mortal.

335 [13.06]

(25/14)

ธีรชนสร้างความคิดทีละน้อย ก็เต็มเปี่ยมไปด้วยความคิด

A sage doing good little by little
fills himself with goodness.

336 [13.07]

(25/19)

การสร้างสมความคิด นำสุขมาให้

The accumulation of goodness brings happiness.

337 [13.08]

(25/19)

คำว่า บุญ นี้ เป็นชื่อของความสุข

The word “merit” is a name for happiness.

338 [13.09]

(25/200)

ความดีที่ทำไว้เองนี้แหละ
เป็นทรัพย์ส่วนตัวของแต่ละ

Good deeds done by oneself
are indeed one’s personal wealth.

339 [13.10]

(27/1998)

กระทั่งถึงคราวสิ้นชีพ บุญก็ช่วยให้สุขได้

Up until the end of one’s life, merit can bring happiness.

340 [13.11]

(25/33)

ไม่ควรทำบาป แม้เพราะเห็นแก่กิน

One should not do evil even for the sake of eating.

341 [13.12]

(After 27/1725)

คนมีความชั่ว ข่อมเดือดร้อน เพราะกรรมของตน

An evil person suffers as a result of his own action.

342 [13.13]

(13/451)

ความชั่ว คนชั่วทำง่าย

Evil is easy for an evil person to do.

343 [13.14]

(25/124)

บาปไม่มีแก่ผู้ไม่ทำ

No evil is unto one who does none.

344 [13.15]

(15/19)

ทำกรรมใดแล้ว ร้อนใจภายหลัง กรรมที่ทำนั้นไม่ดี

A deed that is repented later is not good.

345 [13.16]

(15/281)

ทำกรรมใดแล้ว ไม่ร้อนใจภายหลัง กรรมที่ทำนั้นแลดี

A deed that is not repented later is good.

346 [13.17]

(15/281)

การที่ไม่ดี และไม่เป็นประโยชน์แก่ตน ทำง่าย

Easy to do are things that are bad and harmful to oneself.

347 [13.18]

(25/22)

การใดเป็นประโยชน์ด้วย ดีด้วย
การนั้นแล ทำได้ยากอย่างยิ่ง

Very difficult to do are things
that are both good and beneficial.

348 [13.19]

(25/22)

ความดี คนดี ทำง่าย

Good is easy for a good person to do.

349 [13.20]

(25/124)

ความดี คนชั่ว ทำยาก

Good is difficult for an evil person to do.

350 [13.21]

(25/124)

สัตว์โลก ข่อมเป็นไปตามกรรม

It is action that makes the world go round.

351 [13.22]

(13/707)

กรรมย่อมจำแนกสัตว์ คือให้ทราวมและประณีต

It is action that distinguishes beings as lowly and as exalted.

352 [13.23]

(14/596)

ทำดี ได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว

A doer of good reaps good; a doer of evil reaps evil.

353 [13.24]

(15/903)

กรรมไม่ดี ย่อมเผาผลาญในภายหลัง

A misdeed will later make the doer repent.

354 [13.25]

(15/240)

ความชั่ว ไม่ทำเสียเลย ดีกว่า

Better is a misdeed undone.

355 [13.26]

(15/240)

การไม่ทำความชั่ว ให้เกิดความสุข

The avoidance of evil brings happiness.

356 [13.27]

(25/33)

ความดี ทำไว้แล ดีกว่า

Better is a good deed done.

357 [13.28]

(15/240)

การไม่ทำความชั่วทั้งปวง ๑

การบำเพ็ญความดีให้เพียงพร้อม ๑

การชำระจิตใจให้ผ่องใส ๑

นี่คือคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

To avoid all evil, to cultivate good,

and to cleanse one's own mind—

this is the teaching of the Buddhas.

358 [13.29]

(25/24)

ธรรมนั้นแหละ รักษาผู้ประพฤติธรรม

The Dhamma indeed protects its practitioner.

359 [13.30]

(26/332)

ธรรมที่ประพฤติดีแล้ว นำมาซึ่งความสุข

The Dhamma well practiced brings happiness.

360 [13.31]

(26/332)

ผู้ประพฤติธรรม ย่อมนอนเป็นสุข

One who practices the Dhamma sleeps happily.

361 [13.32]

(25/23)

ผู้ดื่มใจในธรรม ย่อมนอนเป็นสุข

One who imbibes the Dhamma sleeps happily.

362 [13.33]

(25/16)

บัณฑิตไม่ประกอบความชั่ว
เพราะเห็นแก่ความสุขส่วนตัว

The wise do not do evil for the sake of their own happiness.

363 [13.34]

(24/1467)

บัณฑิตนั้น ถึงถูกทุกข์กระทบ ถึงพลาดพลั้งลง
ก็คงสงบอยู่ได้ และไม่ละทิ้งธรรมเพราะชอบหรือชัง

A wise man, even when affected by suffering,
or even when having faulted,
can still keep calm and never deserts righteousness
because of like or hatred.

364 [13.35]

(27/1467)

ไม่พึงปรารถนาความสำเร็จแก่ตนโดยทางไม่ชอบธรรม

A man should not covet success for himself
by wrongful means.

365 [13.36]

(25/16)

พึงสละทรัพย์ เพื่อเห็นแก่อวัยวะ
พึงสละอวัยวะ ในเมื่อจะรักษาชีวิต
พึงสละได้หมด ทั้งอวัยวะ ทรัพย์ และชีวิต
ในเมื่อคำนึงถึงธรรม

A man should sacrifice his wealth
for the sake of his bodily organs,
sacrifice his bodily organs so as to save his life,
and sacrifice them all—his wealth, bodily organs, and life—
in view of righteousness.

366 [13.37]

(28/382)

ไม่ได้แต่ชอบธรรมดีกว่า
ถึงได้แต่ไม่ชอบธรรมจะดีอะไร

Being righteous without gaining is better.
What good is it to gain yet in an unrighteously manner?

367 [13.38]

(26/382)

ตายอย่างชอบธรรมดีกว่า
อยู่อย่างไม่ชอบธรรมจะมีค่าอะไร

To die in a righteous manner is better.
What worth is it to live unrighteously?

368 [13.39]

(26/382)

เกียรติไม่ทิ้งผู้ตั้งอยู่ในธรรม

A man well established in the Dhamma
will not be forsaken by glory.

369 [13.40]

(22/42)

14. กรรม

Deeds

คนทำกรรมใดไว้ ย่อมเห็นกรรมนั้นในตนเอง

A man sees in himself what he has done.

370 [14.01]

(27/294)

คนพาลทรามปัญญา ย่อมดำเนินชีวิต

โดยมีตนเองนั้นแหละเป็นศัตรู

Fools, low in wisdom, lead their lives
with themselves being their own enemies.

371 [14.02]

(15/281)

ธัญญาหาร ทรัพย์สิน เงินทอง หรือสมบัติที่ครอบครอง
ไม่ว่าอย่างใดที่มีอยู่ คนรับใช้ คนงาน คนอาศัยทั้งหลายทุกอย่าง
ล้วนพาเอาไปไม่ได้ ต้องทิ้งไว้ทั้งหมด

Whether it be his grain, wealth, money,
or whatever is in his possession; his servants, workers,
or dependents—all these cannot be carried along with him
but must be left behind.

372 [14.03]

(15/392)

กรรมใด ทำไว้ ด้วยกาย ด้วยวาจา หรือด้วยใจ
กรรมนั้นแหละเป็นสมบัติของเขา ซึ่งเขาจะพาเอาไป

Whatever deed he has done,
by his body, word or thought—
that deed will be his possession
that he will carry along with him.

373 [14.04]

(15/392)

อย่าถามถึงชาติกำเนิด จงถามถึงความประพฤติ

Do not ask about a person's birth,
but ask about his conduct.

374 [14.05]

(15/660)

การงาน ๑ วิชา ๑ ธรรม ๑ ศีล ๑ ชีวิตอันอุดม ๑
คนบริสุทธิ์ด้วยสิ่งทั้ง ๕ นี้

หาใช่ด้วยตระกูลหรือด้วยทรัพย์ไม่

Action, knowledge, Dhamma,
morality, and noble way of life—
mortals are purified by these five attributes,
not by clan or by wealth.

375 [14.06]

(15/147)

15. กิเลส Defilements

ความอยากได้ ไม่มีที่จบสิ้นเลย

Greed knows no bounds.

376 [15.01]

(27/339)

ท่านที่ตัดความอยากเสียได้
ข้าพเจ้าขอกราบไหว้เลยทีเดียว

To those who have severed their desires I pay reverence.

377 [15.02]

(27/339)

โลกเข้าแล้ว มองไม่เห็นธรรม

When ridden with greed, a man does not see the Dhamma.

เมื่อความโลภเข้าครอบงำคน เวลานั้นมีแต่ความมืดตื้อ

Once taken over by greed, a man is blinded.

378 [15.03]

(25/265)

ความอยาก ข้อมชักพาคนไปต่างๆ

A man is led around by desire.

379 [15.04]

(25/216)

ความอึดด้วยกามทั้งหลาย ไม่มีในโลก

There is no satiation with sensual pleasures in the world.

380 [15.05]

(13/451)

คนโกรธไม่รู้ทันว่า ความโกรธนั้น เป็นภัยที่เกิดขึ้นภายใน

An angry man falls short of knowing
that anger is a peril which arises from within.

381 [15.06]

(25/268)

โกรธเข้าแล้ว มองไม่เห็นธรรม

Having got angry, one does not see the Dhamma.

382 [15.07]

(23/61)

คนโกรธจะผลาญสิ่งใด สิ่งนั้นทำยาก ก็เหมือนทำง่าย

When an angry man is set to destroy something,
what is hard to do looks as if it is easy.

383 [15.08]

(23/61)

คนโกรธฆ่าได้แม้แต่มารดาของตน

A man in anger can kill even his own mother.

384 [15.09]

(23/61)

ภายหลัง เมื่อความโกรธหายแล้ว
เขาย่อมเดือดร้อนเหมือนถูกไฟไหม้

Later on, when his anger subsides,
he will be miserable as if scorched by fire.

385 [15.10]

(23/61)

คนมักโกรธย่อมมีผิวพรรณไม่งาม

He who is given to anger has a dull complexion.

386 [15.11]

(23/61)

ฆ่าความโกรธได้ ย่อมนอนเป็นสุข

Having killed anger, one sleeps happily.

387 [15.12]

(15/199)

วาจาสุภาษิต ไม่มีผลแก่ผู้ไม่ปฏิบัติ
เหมือนดอกไม้งามที่มีแต่สี ไม่มีกลิ่น

Words well spoken bear no fruit to one
who does not put them into practice,
like beautiful flowers
that are colorful but not fragrant.

388 [15.13]

(25/14)

วาจาสุภาษิต ช่อมมีผลแก่ผู้ปฏิบัติ
เหมือนดังดอกไม้งาม ที่มีทั้งสีสวย และกลิ่นอันหอม

Words well spoken bear fruit to one
who puts them into practice,
like beautiful flowers
that are both colorful and fragrant.

389 [15.14]

(25/14)

พุดดี เป็นมงคลอันอุดม

Words well spoken are the highest blessing.

390 [15.15]

(25/6)

ผู้ไม่โกรธตอบคนโกรธ เชื่อว่าชนะสงครามที่ชนะได้ยาก

He who does not retaliate anger with anger
is said to win a war hard to win.

391 [15.16]

(26/358)

ผู้ใคร่รู้ว่าคนอื่นโกรธแล้ว มีสติ ระงับได้
ผู้นั้นเชื่อว่าบำเพ็ญประโยชน์แก่คนถึง ๒ คน
คือ ทั้งแก่ตนเอง และแก่คนอื่นนั้น

He who, being aware of another's anger,
is mindful and self-restrained,
does a favor to two persons—himself and the other.

392 [15.17]

(26/358)

16. คุณธรรม

Goodness

คำสัตย์แท้ เป็นวาจาไม่ตาย

Truth, indeed, is deathless speech.

393 [16.01]

(15/740)

สัจจะ เป็นรสดียิ่งกว่าประการส

Truth is tastier than all other tastes.

394 [16.02]

(25/311)

ศรัทธา เป็นมิตรคู่ใจของคน

Confidence is a man's alter ego.

395 [16.03]

(15/175)

ศรัทธาตั้งมั่นแล้ว นำสุขมาให้

With confidence firmly rooted comes happiness.

396 [16.04]

(25/33)

สติ ทำให้ตื่นอยู่ในโลก
(ในโลกนี้ มีสติ จึงจะนับว่าตื่น)

Mindfulness is wakefulness in the world.

(In this world, the only way to be wakeful is to be mindful.)

397 [16.05]

(15/218)

คนมีสติ เท่ากับมีสิ่งนำโชคตลอดเวลา

A mindful man has, as it were, a lucky charm all the time.

398 [16.06]

(15/812)

คนมีสติย่อมดีขึ้นทุกวัน

A mindful man is improving by each day.

399 [16.07]

(15/812)

ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้งอาศัย
เป็นมารดาของกัลยาณธรรมทั้งหลาย
เป็นประมุขของธรรมทั่วไป
ฉะนั้น ควรชำระศีลให้บริสุทธิ์

Morality is preliminary, is fundamental,
is primordial to other virtues, and is primary of them all—
a person should therefore cleanse his morality.

400 [16.08]

(26/378)

ศีลเป็นอาภรณ์อันประเสริฐ

Morality is the best ornament.

401 [16.09]

(26/378)

ศีล เป็นเกราะอย่างอัศจรรย์

Morality is a wondrous armor.

402 [16.10]

(26/378)

ผู้มีจิตใจตั้งมั่น ย่อมไม่เบียดเบียนคนอื่น และแม้แต่ตนเอง

He who has his mind focused
harms neither others nor even himself.

403 [16.11]

(27/621)

17. วาจา

Speech

จะทำสิ่งใด ฟังพูดสิ่งนั้น สิ่งใดไม่ทำ ไม่ฟังพูดถึง
บัณฑิตย่อมหมายเอาได้ว่า คนไม่ทำ ดีแต่พูด

A man should talk only of what he will do,
but not of what he will not do;
or the wise will take him to be just a talker, not a doer.

404 [17.01]

(27/860)

พูดอย่างไร ทำอย่างนั้น

As he says, so he does.

405 [17.02]

(27/605)

วาจาเช่นเดียวกับใจ

Like speech, like mind.

406 [17.03]

(27/560)

คนเกิดมาเชื่อว่ามิชวานเกิดติดปากมาด้วย
สำหรับให้คนพาลใช้ฟันตัวเอง ในเวลาที่พูดคำชั่ว

A man is said to have been born
with an ax attached to his mouth;
it is for a fool to hack himself
when ill words are uttered.

407 [17.04]

(25/387)

ผู้ใดสรรเสริญคนควรนินทา
หรือนินทาคนควรสรรเสริญ
ผู้นั้นเอาปากเก็บกาลิไว้
จะไม่ได้พบสุขเพราะกาลินั้น

He who praises a blameworthy person
or blames a praiseworthy one
keeps bad luck in his mouth
and will not find happiness because of that bad luck.

408 [17.05]

(21/3)

คนที่ก้าวล่วงสังฆกรรมอันเป็นหนึ่งเดียวเสียแล้ว
 พุคจามีแต่คำเท็จ ไม่คำนึงถึงปรโลก
 ความชั่วที่เขาจะไม่ทำ เป็นไม่มี

For a man who has transgressed the unique Law of Truth,
 speaking only falsehood, with no regard to the hereafter,
 there is no evil that he will not do.

409 [17.06]

(25/23)

ความสะอาด พึงทราบด้วยถ้อยคำสำนวน

Purity can be known from the words expressed.

410 [17.07]

(After 25/134)

ควรเปล่งวาจาไพเราะ ที่มีประโยชน์

One should utter pleasant speech that is beneficial.

411 [17.08]

(27/1783)

ถึงวาจาดี ก็ไม่ควรกล่าวให้เกินกาล

Even wholesome speech should not be uttered untimely.

412 [17.09]

(25/423)

ไม่ควรพูดจนเกินกาล ไม่ควรนิ่งเสมอไป
ควรกล่าววาจาที่ไม่ฟั่นเฟือนพอดีๆ ในเมื่อถึงเวลา

One should neither speak beyond the proper time
nor keep silent at all times,
but speak only what is not superfluous—
in moderation, and at the right time.

413 [17.10]

(28/962)

คนพาล ยังไม่ถูกผูก
แต่พอพูดในเรื่องใด ก็ถูกมัดตัวในเรื่องนั้น

Whenever he opens his mouth,
a fool, not yet bound, will bind himself.

คนมีปัญญา แม้ถูกผูกมัดอยู่
พอพูดในเรื่องใด ก็หลุดได้ในเรื่องนั้น

Whenever he opens his mouth,
a wise man, even when bound, will unbind himself.

414 [17.11]

(27/120)

18. ชีวิต-ความตาย

Life and Death

วัยสั้นไปตามคืนและวัน

One's time of life is whittled away by night and day.

415 [18.01]

(15/173)

วันคืนล่วงไป ชีวิตของคนก็พร่องลงไป
จากประโยชน์ที่จะทำ

As days and nights pass by,
a man's life gets depleted
from benefits to be produced.

416 [18.02]

(26/359)

คืนวัน ไม่ผ่านไปเปล่า

Nights and days do not pass by emptyly.

417 [18.03]

(28/439)

กาลเวลาล่วงไป วันคืนผ่านพ้นไป
วัยก็หมดไปที่ละตอนๆ ตามลำดับ

As time elapses, with nights and days passing by,
phases of life die away in succession.

418 [18.04]

(15/300)

รูปกายของสัตว์ย่อมร่วงโรยไป
แต่ชื่อและโคตรไม่เสื่อมสลาย

The physical body of mortals decays,
but not their name or clan.

419 [18.05]

(25/210)

ทั้งเด็ก ทั้งผู้ใหญ่ ทั้งคนพาล ทั้งบัณฑิต ทั้งคนมี ทั้งคนจน
ล้วนเดินหน้าไปหาความตายทั้งหมด

Children, adults, the foolish, the wise,
the rich, and the poor all walk towards death.

420 [18.06]

(10/108)

เมื่อตาย ทรัพย์สักนิดก็ติดตามไปไม่ได้

As a man dies, even a modicum of wealth
cannot be brought along with him.

421 [18.07]

(13/451)

กาลเวลาย่อมกลืนกินสัตว์ทั้งหลาย
พร้อมกันไปกับตัวมันเอง

Time devours all beings together with itself.

422 [18.08]

(27/340)

ถ้าบุคคลจะเศร้าโศกถึงคนที่ไม่มียู่แก่ตน
คือผู้ที่ตายไปแล้ว ไซ้ร้ ก็ควรจะเศร้าโศกถึงตนเอง
ซึ่งตกอยู่ในอำนาจของพญามัจจุราชตลอดเวลา

If a man is to grieve over those who are no longer with him,
namely those who have passed away,
he should instead grieve over himself,
who is subject to Death all the time.

423 [18.09]

(27/611)

อายุสังขาร ไซ้จะประมาทไปตามสัตว์
ผู้ยืน นั่ง นอน หรือเดินอยู่ ก็หาไม่

Unlike a being that stands, sits, lies down, or walks,
the composites of life per se are not negligent.

424 [18.10]

(27/612)

วัยย่อมเสื่อมลงเรื่อยไป ทุกหลับตา ทุกลืมตา
Phases of life gradually dwindle away
on every closing and opening of the eyes.

425 [18.11]

(27/612)

เมื่อวัยเสื่อมสิ้นไปอย่างนี้
ความพลัดพรากจากกัน ก็ต้องมีโดยไม่ต้องสงสัย
หมู่สัตว์ที่ยังเหลืออยู่ควรเมตตาเอื้อเอ็นดูกัน
ไม่ควรจะมัวเศร้าโศกถึงผู้ที่ตายไปแล้ว

Since phases of life dwindle as they do,
separation from one another will occur without doubt.
All the remaining beings should be friendly
and helpful to one another
instead of grieving over the deceased.

426 [18.12]

(27/613)

ผู้ที่เศร้าโศกถึงคนตาย
ก็เหมือนเด็กร้องไห้ขอพระจันทร์ที่โคจรไปในอากาศ
คนตายถูกเผาอยู่ ย่อมไม่รู้ว่าญาติคร่ำครวญถึง
เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่เศร้าโศก
เขาไปแล้วตามวิถีทางของเขา

He who grieves over the deceased is like a child
crying for the moon orbiting in the sky.

A dead man being cremated is never aware
of his relatives lamenting over him.

I therefore do not grieve.

He has gone along the way he is supposed to go.

427 [18.13]

(27/720)

ผลไม้สุกแล้ว ก็หวั่นแต่จะต้องร่วงหล่นไปตลอดเวลา ฉะนั้นใคร
สัตว์ทั้งหลายเกิดมาแล้วก็หวั่นแต่จะตายอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้น

Just as fruit when ripe are ever fearful of falling off the tree,
so too mortals, once born,
are always anxious about passing away.

428 [18.14]

(27/1568)

ตอนเช้า ยังเห็นกันอยู่มากคน
 พอตกเย็น บางคนก็ไม่เห็น
 เมื่อเย็น ยังเห็นกันอยู่มากคน
 ตกถึงเช้า บางคนก็ไม่เห็น

In the morning many are seen,
 but when evening falls some are no longer seen.

In the evening many are seen,
 but as morning rises some are seen no more.

429 [18.15]

(27/1569)

จะตายก็ไปคนเดียว จะเกิดก็มาคนเดียว
 ความสัมพันธ์ของสัตว์ทั้งหลาย
 ก็เพียงแค่นี้ได้มาพบปะเกี่ยวข้องกันเท่านั้น

One goes all alone when departing.
 One comes all alone when being born.

All beings are related
 merely by coming to meet
 and associate with one another.

430 [18.16]

(27/1593)

เมื่อถูกพญามัจจุราชครอบงำ
ไม่ว่าบุตรไม่ว่าบิดา
ไม่ว่าญาติพวกพ้อง
ถึงจะมี ก็ช่วยต้านทานไม่ได้
จะหาที่ปกป้องในหมู่ญาติ เป็นอันไม่มี

When a man is subjugated by Death, no sons,
father or relatives, even if he has any, can protect him.
No protection in his relatives can be found.

431 [18.17]

(25/30)

การร้องไห้ ความเศร้าโศก
หรือการคร่ำครวญรำไรใดๆ
ย่อมไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว
ผู้ที่ตายแล้วก็คงอยู่อย่างเดิมนั่นเอง

Any weeping, sorrowing, or lamenting
is of no avail to the deceased.
The dead ones simply remain the way they are.

432 [18.18]

(25/8)

การร้องไห้ หรือเศร้าโศก จะช่วยให้จิตใจสงบสบาย ก็หาไม่
ทุกข์ยิ่งเกิดเพิ่มพูนทับทวี ทั้งร่างกายก็พลอยทรุดโทรม

Weeping or grieving will not calm you down.
Only your suffering escalates
while your body deteriorates.

433 [18.19]

(25/380)

เมื่อโศกเศร้าไป ก็เท่ากับทำร้ายตัวเอง ร่างกายจะผ่ายผอม
ผิวพรรณจะชubbชืดหม่นหมอง ส่วนผู้ที่ตายไปแล้ว
ก็เอาความโศกเศร้านั้นไปช่วยอะไรตัวไม่ได้
ความรำไรรำพัน ย่อมไร้ประโยชน์

While you are grieving, you are in effect hurting yourself,
your body emaciated, your complexion sallow.

The deceased, on the other hand,
can never make use of that grief to protect themselves.
Lamentation is of no avail.

434 [18.20]

(27/881)

คนที่สลัดความเศร้าโศกไม่ได้
 มัวทอดถอนใจคนที่จากไปแล้ว
 ตกอยู่ในอำนาจของความโศก
 ย่อมประสบความทุกข์หนักยิ่งขึ้น

He who fails to shrug off his grief,
 and keeps lamenting over the departed,
 is subjugated by sorrow,
 and undergoes even more suffering.

435 [18.21]

(25/380)

ดูสิ! ถึงคนอื่นๆ ก็กำลังเตรียมตัวเดินทางไปตามขตากรรม
 ที่นี้สัตว์ทั้งหลายเผชิญกับอำนาจของพญามัจจุราชเข้าแล้ว
 กำลังดิ้นรนกันอยู่ทั้งนั้น

Look! Even others are getting ready to go their ways
 according to their deeds.

All beings here, confronted with the might of Death,
 are struggling.

436 [18.22]

(25/380)

เพราะฉะนั้น สาธุชน
 สดับคำสอนของท่านผู้ไกลกิเลสแล้ว
 พึงกำจัดความรำไรรำพันเสีย
 เห็นคนล่วงลับจากไป ก็ทำใจได้ว่า ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว
 เราจะขอให้เป็นอย่างอื่น ย่อมไม่ได้

Therefore, the virtuous, having heard the teachings
 of those far removed from defilements,
 should get rid of lamentation,
 and on seeing people pass away
 they should be resigned that it is impossible
 for us to have the deceased live on.

437 [18.23]

(25/380)

คนที่รักใคร่ ตายจากไปแล้ว
 ย่อมไม่ได้พบเห็นอีก
 เหมือนคนตื่นขึ้นไม่เห็นสิ่งที่ได้พบในฝัน

A beloved one who has departed is no longer to be seen
 like a man on waking up
 failing to see what he saw in his dream.

438 [18.24]

(25/413)

วันคืนเคลื่อนคล้อย อายุเหลือน้อยเข้าทุกที

With days and nights passing by,
one's lifetime is getting shorter and shorter.

439 [18.25]

(28/473)

สัตว์โลกถูกมฤตยูทำหั้น ถูกชราปิดล้อม

By death is a worldling assaulted.
By old age is he besieged.

440 [18.26]

(28/439)

แม่น้ำเต็มฝั่ง ไหลทวนขึ้นที่สูง ใจ
อายุของมนุษย์ทั้งหลาย
ย่อมไม่เวียนกลับมาสู่วัยเด็กอีก ใจนั้น

Just as a river brimming to the banks
will never flow back to a higher place,
so too a person's age never turns back to childhood.

441 [18.27]

(28/439)

เพราะฉะนั้น ในชีวิตที่เหลืออยู่นี้
ทุกคนควรกระทำกิจหน้าที่ และไม่พึงประมาท

Thus, for the rest of his life, a person should do his duties
and should not be negligent.

442 [18.28]

(25/387)

ข้าพเจ้าไม่มีความชั่ว ซึ่งทำไว้ ณ ที่ไหนๆ เลย
ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่หวั่นเกรงความตายที่จะมาถึง

I have no evil done anywhere at all.
I therefore have no fear for the coming death.

443 [18.29]

(28/1000)

ตั้งอยู่ในธรรมแล้ว ไม่ต้องกลัวปรโลก

Having established oneself in righteousness,
one need not fear the hereafter.

444 [18.30]

(25/208)

19. พันทุกข์-พบสุข

Deliverance from Suffering and Experience of Bliss

ได้ลาภ เสื่อมลาภ ได้ยศ เสื่อมยศ
นินทา สรรเสริญ สุขและทุกข์
สิ่งเหล่านี้เป็นธรรมดาในหมู่มนุษย์
ไม่มีความเที่ยงแท้แน่นอน
อย่าเศร้าโศกเลย ท่านจะโศกเศร้าไปทำไม

Gain, loss, repute, disrepute,
blame, praise, happiness, and suffering—
all these are common among humans.

Nothing is permanent.

Do not lament. What do you feel sorry for?

ผู้ที่มัวเพลินประมาทอยู่กับสิ่งที่ชอบใจ
 สิ่งที่รัก และความสุข
 จะถูกสิ่งที่ไม่ชอบใจ สิ่งที่ไม่รัก
 และความทุกข์ เข้าครอบงำ

He who indulges himself in what is pleasant,
 what is beloved, and happiness
 will be dominated by what is unpleasant,
 what is unbeloved, and suffering.

446 [19.02]

(27/100)

พวกมนุษย์ผู้อ่อนปัญญา ไม่เห็นอริยธรรม
 สันทนาถกเถียงกันทั้งวันทั้งคืน แต่ในเรื่องว่า
 เงินของเรา ทองของเรา

Those people of little wisdom,
 with no noble cause in sight,
 argue all day and night only over the subject thus:
 “This silver is mine; this gold is mine.”

447 [19.03]

(27/287)

ตราบไคยังมีชีนเนื้อคาบไว้ชนิดหน้อย
 ตราบนั่นก็ยั้งถูกกลุ่มรุมยื้อแย่ง

So long as there is still a morsel of meat held in one's mouth,
 one cannot escape being ganged upon for it.

448 [19.04]

(27/619)

ไม่มีอะไรเลย ไม่มีใครเบียดเบียน

To one who possesses nothing, nobody does any harm.

449 [19.05]

(27/619)

ความโศกนำสิ่งล่วงแล้วคืนมาไม่ได้
 ความโศกไม่อาจนำมาซึ่งความสุขในอนาคต

Grief neither brings back what is past and gone
 nor brings forth happiness yet to come.

450 [19.06]

(27/723)

มัวเศร้าโศกอยู่ ก็ซุบพอมลง
 อาหารก็ไม่อยากรับประทาน ศัตรูก็พลอยดีใจ
 ในเมื่อเขาถูกลูกศรแห่งความโศกเสียบแทงฆ่าเย้อยู่

Lamenting, he becomes sallow and thin
 and loses his appetite.

It is to the delight of his enemy
 now that he has been morbidly pierced
 by the arrow of grief.

451 [19.07]

(27/724)

ผู้ใด พอใครถามถึงทุกข์ของตน ก็บอกเขาเรื่อยไป
 ทั้งที่มีโชกาลอันควร ผู้นั้นจะมีแต่มิตรชนิดเจ้าสำราญ
 ส่วนผู้หวังดีต่อเขาก็มีแต่ทุกข์

For a man who, when asked,
 keeps telling others about his own afflictions
 even though it is not the right time,
 he will have merely pleasure-seeking friends
 while his well-wishers can only lament.

452 [19.08]

(27/1782)

คนฉลาด พึงรู้จักกาลอันควร
กำหนดเอาคนมีความคิดที่ร่วมใจกันได้แล้ว
จึงบอกทุกข์ร้อน
โดยกล่าววาจาสละสลวยได้ถ้อยได้ความ

A clever man should know when the right time is,
determine who the like-minded person is,
and then tell him about the trouble,
in elegant and expressive language.

453 [19.09]

(27/1383)

ชนทั้งหลายผู้ยังอ่อนปัญญา
เฝ้าแต่ฝันเพื่อถึงสิ่งที่ยังไม่มาถึง
และหวนละห้อยถึงความหลังอันล่วงแล้ว
จึงซุบซิดหม่นหมองเสมือนต้นอ้อสด
ที่เขาถอนทิ้งขึ้นทิ้งไว้ที่ในกลางแดด

Fools, hankering for the future
and grieving over the past,
wither away like a fresh reed pulled up by the root
and left behind in the sun.

454 [19.10]

(15/22)

เราเดินทางไปในแดนสัตว์ร้าย ก็ไม่หวาดหวั่น
 ถึงจะนอนหลับในที่เช่นนั้น ก็ไม่กลัวเกรง
 ค่ำวันผ่านไป ไม่มีอะไรให้เราเดือดร้อน
 เรามองไม่เห็นว่ามีอะไรที่เราจะเสีย ณ ที่ไหนในโลก
 เพราะฉะนั้น เราจึงนอนสบาย
 ใจก็คิดแต่จะช่วยเหลือปวงสัตว์

Traveling into haunts of wild beasts,
 I am not perturbed.

Even though sleeping there, I am not scared.

Nights and days having passed by, nothing troubles me.

I cannot see any decline for myself
 wheresoever in the world.

I can therefore sleep at ease,
 pondering only over salvaging all beings.

455 [19.11]

(15/454)

ผู้ไม่มีอะไรค้างใจกังวล ย่อมมีแต่ความสุขหนอ

He is happy indeed
 who has nothing left to be concerned about.

456 [19.12]

(25/55)

คูสิ! คนมีห่วงกังวล วุ่นวายอยู่

Look, those plagued with worries and concerns
are making a fuss.

457 [19.13]

(25/55)

ผู้ถึงธรรม ไม่เศร้าโศกถึงสิ่งที่ล่วงแล้ว
ไม่ฝันเพื่อถึงสิ่งที่ยังไม่มาถึง
ดำรงอยู่ด้วยสิ่งที่เป็นปัจจุบัน
ฉะนั้น ผิวพรรณจึงผ่องใส

One who has attained the Dhamma
neither grieves over what is past and gone
nor daydreams about what is yet to come,
but lives with the present.

Hence, his complexion is radiant.

458 [19.14]

(15/22)

ท่านผู้ไกลกิเลส มีความสุขจริงหนอ

Blissful indeed is one
who is far removed from defilements.

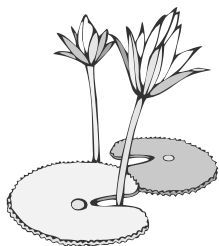
459 [19.15]

(17/153)

ดอกบัว เกิดและเจริญงอกงามในน้ำ แต่ไม่ติดน้ำ
 ทั้งส่งกลิ่นหอม ชื่นชูใจให้ชื่นรมย์ ถิ่นใด
 พระพุทธเจ้า ทรงเกิดใน โลกและอยู่ใน โลก
 แต่ไม่ติดโลก เหมือนบัวไม่ติดน้ำ ถิ่นนั้น

Just as a white lotus, born and growing in water,
 does not cleave to it, but emits pleasant fragrance,
 so also the Buddha, born and living in the world,
 is not attached to it, like a lotus not cleaving to water.

ความเป็นมาของหนังสือ (จากคำปรารภในการพิมพ์ครั้งที่ ๔)

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ผู้รวบรวมจัดทำหนังสือนี้ ได้ประมวลหลักธรรมจำนวนหนึ่งที่เหมาะสำหรับประชาชนทั่วไป และเรียบเรียงคำอธิบายสั้นๆ จัดทำเป็นต้นฉบับหนังสือเล่มหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ว่าจะพิมพ์เป็นเล่ม เพื่อมอบให้แก่พุทธศาสนิกชนในสหรัฐฯ ที่ได้มีศรัทธาช่วยอุปถัมภ์อำนวยความสะดวกต่างๆ ในระหว่างที่ผู้รวบรวมหนังสือนี้ ได้รับนิมนต์ไปปฏิบัติศาสนกิจเป็นวิทยากรวิชาพระพุทธศาสนาที่วิทยาลัย สวอร์ทมอร์ ณ ซานเมืองฟิลาเดลเฟีย และจะได้แจกมอบแก่พุทธศาสนิกชนไทยทั่วไปในสหรัฐฯ เท่าที่พบปะ ตลอดจนอาจจะแจกแก่ชาวพุทธในประเทศไทยต่อไปด้วย

หนังสือนี้ได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกราวกลางปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ระหว่างที่ผู้รวบรวมได้รับนิมนต์ไปเป็นที่ปรึกษา ณ วัดวชิรธรรมปทีป ในนครนิวยอร์ก ใช้ชื่อว่า *คู่มือดำเนินชีวิต*

ต่อมา ระหว่างพำนักเป็นที่ปรึกษาอยู่ ณ วัดวชิรธรรมปทีป ในนครนิวยอร์กนั่นเอง ผู้รวบรวมได้พิจารณาเห็นว่า นอกจากหนังสือประมวลหลักธรรมที่จัดเป็นหมวดๆ พร้อมทั้งคำอธิบายโดยย่อแล้ว ควรจะจัดทำหนังสือประมวลคำสอนที่เป็นภาษิต

สั้นๆ ไว้ สักเล่มหนึ่ง เป็นคู่กันด้วย เพื่อเป็นอุปกรณ์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ให้ได้ผลในการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น จึงได้คัดเลือกคำสอนสั้นๆ อย่างที่เรียกว่าพุทธศาสนสุภาษิต ขึ้นจำนวนหนึ่ง จัดทำคำแปลให้ง่ายและกะทัดรัดเท่าที่พอทำได้ แล้วมอบให้วัดชิทธรรพที่ปัดพิมพ์ เป็นดังคำอวยพรแก่พุทธศาสนิกชนในโอกาสขึ้นปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๐ *

* พุทธศาสนสุภาษิตที่ได้คัดเลือกรวบรวมมาและแปลไว้ นั้น ซึ่งยังเป็นต้นฉบับลายมือ มีมากกว่าที่นำมาพิมพ์ ส่วนที่เป็นเล่มหนังสือนี้คือเฉพาะที่คัดเลือกมาควรรู้ทั่วไปก่อน ดังนั้น ถ้ามีโอกาส อาจจะนำส่วนที่ค้างอยู่ในฉบับลายมือ มาพิจารณารวมเข้าด้วยต่อไป

อนึ่ง พุทธศาสนสุภาษิตในหนังสือเล่มนี้ นอกจากได้พิมพ์เป็นเล่มหนังสือแล้ว ระหว่างที่ผู้รวบรวมพำนักอยู่ที่วัดชิทธรรพที่ปัด นครนิวยอร์ก ใน พ.ศ. ๒๕๑๙-๒๕๒๐ ได้ตกลงกับพระสงฆ์ที่วัดชิทธรรพที่ปัดนั้น นำออกมาพิมพ์เป็นบัตรหรือแผ่นกระดาษ ภาสิตละแผ่น

เมื่อผู้ศรัทธาท่านใดมาทำบุญวันเกิด ก็ให้เจ้าของวันเกิดจับบัตรภาสิตขึ้นมาแผ่นหนึ่ง นำมาถวายแก่พระภิกษุผู้เป็นประธานสงฆ์ แล้วประธานสงฆ์ก็อธิบายไขความแห่งพุทธศาสนสุภาษิตนั้น เป็นพรธรรมแก่เจ้าของวันเกิด พร้อมทั้งัญญัติโยมที่มาร่วมทำบุญ ให้เป็นกุศลส่วนภวานามัย เพื่อความเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

หนังสือนี้พิมพ์เสร็จเมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๑๙ ให้
ชื่อหนังสือในขณะนั้นว่า พระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎก
เวลาผ่านไป ก็ได้มีผู้ขอพิมพ์หนังสือสองเล่มข้างต้น
นั้นเผยแพร่ในประเทศไทย

สำหรับ *คู่มือดำเนินชีวิต* ได้รับการเปลี่ยนชื่อใหม่ในการ
พิมพ์ครั้งที่ ๔ ว่า *ธรรมนุญชีวิต* และมีการพิมพ์ต่อมาจนถึง
ปัจจุบันอีกประมาณ ๘๐ ครั้ง

ส่วน *พระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎก* เปลี่ยนชื่อใหม่
เป็น *อมฤตพจนานา* และได้รับการตีพิมพ์อีกเพียง ๒ ครั้ง
โดยรวมอยู่เป็นส่วนหนึ่งในหนังสือเล่มใหญ่ เพิ่งจะแยกพิมพ์
เป็นเล่มต่างหากครั้งแรกในประเทศไทย ในการพิมพ์ครั้งที่ ๔ นี้

ธรรมดาพุทธศาสนิกชนย่อมสมควรรู้จักคำสอนทาง
พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะคำสอนที่ถือว่าเป็นพุทธพจน์ หรือ
ได้รับการรับรองจากพระพุทธเจ้าโดยตรง จากแหล่งต้นเดิม
ของคำสอนนั้น คือ จากพระไตรปิฎก ถึงจะไม่รู้กว้างขวาง
ลึกซึ้ง ก็ควรจะรู้หลักทั่วไปพอเป็นพื้นฐานไว้บ้าง

อย่างไรก็ตาม คัมภีร์ที่เป็นแหล่งต้นเดิม คือ พระไตรปิฎก
นั้น มีขนาดใหญ่โตมาก ฉบับที่เป็นอักษรไทยรวมชุดหนึ่ง
มีถึง ๔๕ เล่ม นับเป็นจำนวนหนังสือถึงประมาณ ๒๒,๐๐๐
หน้า ยากที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปจะอ่านทั่วถึง หรือแม้แต่เลือก

อ่านได้ ไม่ต้องพูดถึงการที่จะมีไว้เป็นสมบัติหรือนำติดตัวไปที่ใด ๆ ได้

ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีผู้คิดเลือกสรรเก็บรวบรวมคำสอนบางส่วนในพระไตรปิฎกเท่าที่ชาวพุทธหรือผู้สนใจทั่วไปควรรู้ มาจัดทำเป็นหนังสือเล่มเล็กๆ ดังได้มีการตีพิมพ์เผยแพร่กันบ้างแล้ว โดยเฉพาะในประเทศตะวันตก ซึ่งได้มีการจัดพิมพ์กันมาแล้วหลายฉบับ

สำหรับผู้รวบรวมจัดทำหนังสือนี้ ได้พิจารณาเห็นว่า ในการจัดพิมพ์หนังสือขนาดเล็ก ประเภทประมวลคำสอนจากพระไตรปิฎก สำหรับประชาชนทั่วไปนั้น วิธีที่ตัวอย่างหนึ่งคือการประมวลคำสอนโดยจัดเป็น ๓ ประเภท หรือ ๓ ส่วน คือ

๑. คำสอนประเภทคำบรรยาย คำอธิบายเรื่องราว หรือโอวาทานุศาสน์ต่างๆ ไป

๒. คำสอนประเภทหลักธรรม ที่แยกย่อยเป็นข้อๆ เป็นหมวดๆ ตามจำนวนเลข

๓. คำสอนประเภทคำกล่าวสั้นๆ ซึ่งโดยมากเป็นคำร้อยกรองอย่างที่เราเรียกว่า พุทธศาสนสุภาษิต

ผู้รวบรวมจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ ได้เริ่มงานเลือกสรรรวบรวมคำสอนทั้ง ๓ ประเภทที่กล่าวนั้นมาแล้วเป็นเวลานาน

สำหรับประเภทแรก คือ คำสอนประเภทคำบรรยายและโอวาทานุศาสนีทั่วไป แม้จะได้ประมวลไว้เป็นส่วนหนึ่งแล้ว แต่ก็เห็นว่ายังไม่เรียบร้อย และยังไม่เป็นตัวแทนคำสอนทั่วไปได้เพียงพอ โดยเฉพาะยังไม่ได้ขีดเกลาคำแปลให้ประณีตและให้เหมาะสำหรับผู้ยังไม่คุ้นกับภาษาทางพระศาสนา จึงยังไม่เคยได้ดำเนินการจัดพิมพ์

ส่วนคำสอนประเภทที่สอง และสาม ได้ปรากฏออกมาเป็นเล่มหนังสือแล้ว คือ *ธรรมนุญชีวิต* และ *อมฤตพจนาน* นี้ตามลำดับ*

พุทธศาสนิกชนทั่วไปประเภทเริ่มแรกที่สุด แม้จะยังไม่รู้คำสอนครบทั้ง ๓ ประเภท ก็ควรรู้จักหรือจดจำคำสอนสั้นๆ ประเภทพุทธศาสนสุภาษิตไว้บ้าง คำสอนประเภทนี้ แม้จะสั้น แต่ก็กินความหมายกว้างขวาง ลึกซึ้ง ไม่ทำให้รู้สึกว่าจะต้องใช้ความพยายามในการอ่านมาก อีกทั้งจำง่าย กะทัดรัด เหมาะที่จะถือเป็นคติประจำใจ หรือยกขึ้นอ้างในเวลาที่ต้องการ

* คำสอนประเภทแรกนั้น จนบัดนี้ (๒๖ เม.ย. ๒๕๔๗) ก็ยังไม่มีเวลาทำต่อ จึงยังเป็นงานค้างค้าง ได้คิดกะไว้ว่า ถ้าทำเสร็จ ก็รวบรวมกันเป็นหนังสือชุด ๓ เล่ม ที่เป็นแกนของการเรียนรู้พระพุทธศาสนาขั้นพื้นฐาน และจะให้มีชื่อคล้องจองสมที่จะเป็นชุดเดียวกัน

โดยเฉพาะสำหรับกุลบุตรกุลธิดา การเรียนรู้จดจำ พุทธศาสนสุภาษิต เป็นวิธีฝึกอบรมที่ดี ซึ่งให้ผลทั้งในทาง จริยธรรม ภาษา และวัฒนธรรม

พุทธศาสนสุภาษิตในพระไตรปิฎกมีมากมาย แต่ในหนังสือเล่มนี้นั้น ได้พยายามเลือกสรรรวบรวมมาให้ครอบคลุมหลักทั่วไปที่ควรสนใจ และแปลให้เข้าใจได้ง่าย จัดไว้เป็นหมวดๆ ให้ศึกษาค้นคว้าได้สะดวก

พึงเข้าใจว่า พุทธศาสนสุภาษิตทั้งหมดในหนังสือนี้ เป็นเพียงคำสอนส่วนเล็กน้อยจากพระไตรปิฎก ผู้ศึกษาพึงใช้เป็นพื้นฐานเบื้องต้นในการที่จะวิจัยพุทธธรรมให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นต่อไป

How the Book Came into Being

(from the preface to the fourth impression)

In 1976 the compiler of the present volume collected a number of Buddhist tenets suitable for the general public, wrote short explanations, and prepared a book manuscript. The purpose was to publish it in book form and present it as a gift to those Buddhists in the United States who, with their faith [in the present compiler], lent support to him by providing convenience in various ways while he was invited to perform religious duties as a resource person on the subject of Buddhism at Swarthmore College in the Philadelphia suburbs. The book would also be given out to those Thai Buddhists in general in the United States that he met and perhaps also to Buddhists in Thailand in the future.

That book got published for the first time around mid-1996, while the present compiler was invited to be an advisor at Wat Vajiradhammapadipa in New York, under the title *Khumue Damnoen Cheewit* ["A Handbook for Living"].

Later on, during that residence as an advisor at Wat Vajiradhammapadip, New York, the present compiler deemed that, apart from books collecting Buddhist tenets classified in groups with brief explanations, another book should be prepared as a companion volume collecting teachings in the form of short sayings to serve as a tool for learning Buddhism that would yield greater results in its practice. A number of short teachings, so-called Buddhist proverbs, were selected and translated [into Thai] in simple and concise language as it could possibly be done. [The selection] was then presented to Wat Vajiradhammapadip for publication as a token of blessing to Buddhists on the occasion of the upcoming new year of 1977.*

*The Buddhist proverbs selected, collected, and translated that are still in handwritten form are more than those already published. The proverbs published constitute those that should be known in general first. Therefore, if there is a chance, the ones remaining in handwritten form might also be considered for inclusion in the future.

Buddhist proverbs in this book, apart from being printed in book form, during the compiler's residence at Wat Vajiradhammapadip, New York, in 1976–1977, were also

This book came out of press on December 29, 1976, entitled at the time as *Phra Buddhasasana Jaak Phra Traipidok* ["Buddhism from the Pali Canon"].

As time passed by, there were requests to publish the two books mentioned above for dissemination in Thailand.

Khumue Damnoen Cheewit ["A Handbook for Living"] was retitled as *Thammanun Cheewit* ["A Constitution for Living"] in its fourth impression, and has since been reprinted for about 80 times.

Phra Buddhasasana Jaak Phra Traipidok ["Buddhism from the Pali Canon"], on the other hand, was retitled as *Amarit Potjanaa* ["Immortal Words"],

printed, through an arrangement with the monks in that monastery, on cards or single sheets of paper with one proverb per card or sheet.

When any devotee came to make merit for his or her birthday, the birthday person would draw a proverb card and give it to the presiding monk. The monk would then expound on the meaning of that particular proverb. This was a blessing with the Dhamma to the birthday person along with the lay devotees participating in the merit making, thus begetting merit in terms of mental development for further progress and prosperity [in the Dhamma].

and was reprinted just twice, included as part of a bigger volume. It is only in this fourth impression that this book is printed as a separate volume for the first time in Thailand.

As a matter of course, Buddhists are supposed to get to know Buddhist teachings, especially those regarded as sayings uttered by the Buddha himself or directly endorsed by him from the original sources, namely the Pali Canon. Even if such a knowledge is not in any breadth or depth, some general tenets should be known for basic understanding purposes.

However, the scripture that constitutes the original sources, namely the Pali Canon, is of immense size. The entire scripture in Thai script comprises a set of 45 tomes of about 22,000 pages. This would be difficult for Buddhists in general to read exhaustively or even selectively, let alone to be in possession of the entire set or carry it along with them anywhere they go.

For this reason, there are people who think of selecting and collecting parts of those teachings in the Pali Canon that Buddhists or interested parties in

general ought to know, and producing them in booklet form, such as some already published, especially in Western countries, where several titles have been in print so far.

The present compiler deems that in publishing booklets of the type that collects teachings from the Pali Canon for the general public, one efficient way is to collect the teachings by classifying them into three categories or three divisions:

1. teachings that constitute descriptions or explanations of subjects, or exhortations cum instructions in general;

2. teachings that constitute the tenets subdivided into single items and classified in groups according to the number of items involved.

3. teachings that constitute short sayings, most of them verses—so-called Buddhist proverbs.

The present compiler already started to select and collect these three categories of teachings a long time ago

As for the first category, i.e. teachings that constitute descriptions, and exhortations cum

instructions, even though a certain portion of them has been compiled, [the collection] is deemed not yet to be in place, and not to be adequately representative of general teachings. More specifically, the translations have not yet been finely polished to make them suitable for those not yet familiar with Buddhist jargon, [this category] has therefore never got published.

The second and third categories of teachings have successively come out in book form, i.e. *Thammanun Cheewit* ["A Constitution for Living"], and *Amarit Potjanaa* ["Immortal Words"].*

Buddhists in general at the most elementary level, even though not yet knowing all the three categories of teachings, should get to know or bear in mind some short teachings in the form of Buddhist

*With no time up till now (April 26, 2004) to carry on any further, work on teachings in the first category is thus left unfinished. It is intended that if it is finished, all [the three categories] will be combined into a trilogy of books serving as a core of learning fundamental Buddhism, and that rhyming book titles will be given as befitting books forming the same set.

proverbs. Such teachings, albeit short, contain extensive and profound meanings. They do not make it feel like having to use a lot of effort to read them. They are also easy to remember, succinct, and suitable for use as mottos or for citation when needed.

Especially for family children, boys and girls alike, learning and committing to memory Buddhist proverbs is a good training method that yields results in terms of ethics, language, and culture.

There are a very large number of Buddhist proverbs in the Pali Canon. But in this book, efforts were made to select and collect those items in such a way as to cover the general tenets worthy of attention. They were translated in language easy to grasp, and classified into thematic groups for convenience of study and research.

It should be understood that all the Buddhist proverbs in this book constitute but a small portion of teachings from the Pali Canon. Learners are supposed to employ them as a preliminary basis for further conducting in-depth research studies in the Buddha's Doctrine.

คำสัตย์แล เป็นวาจาไม่ตาย
Truth, indeed, is deathless speech.

สัจจะ เป็นรสดียิ่งกว่าประดาส
Truth is tastier than all other tastes.

บันทึกของผู้แปล*

ความหมายตามตัวอักษรของชื่อภาษาไทยของหนังสือ *อมฤตพจนานุกรม* เล่มนี้ ก็คือ “คำพูดที่ไม่ตาย” จากคำสันสกฤต *อมฤต* “ไม่ตาย” + *วจน* “คำพูด” แต่คำว่า *อมฤต* อาจหมายถึง ปานะแห่งความเป็นอมตะในปุราณกถาของฮินดูได้เช่นกัน และมักแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า *nectar* ซึ่งหมายถึงปานะของเทพกรีกและโรมัน ในภาษาอังกฤษ คำว่า *nectar* ได้มีความหมายงอกเพิ่มขึ้นมา เพื่อใช้หมายถึงเครื่องดื่มใดๆ ที่มีรสดีเลิศ

ด้วยพุทธรพจน์ที่ว่า “คำสัตย์แล เป็นวาจาไม่ตาย” และ “ลัจจะ เป็นรสดียิ่งกว่าประดาส” จึงมีเหตุผลอันสมควรที่จะตั้งชื่อหนังสือฉบับนี้ซึ่งคัดสรรพุทธศาสนสุภาษิต อันเป็นคำกล่าวที่เป็นลัจจะ และจึงเป็นอมตะกับทั้งมีรสดีเลิศ ว่า “อมฤตแห่งลัจจะ”

เนื่องจากปัญหาสุขภาพ ท่านเจ้าคุณพระพรหมคุณาภรณ์จึงไม่มีโอกาสได้ผ่านตาคำแปลภาษาอังกฤษทั้งหมดดังคำขอของผู้แปล ด้วยเหตุดังกล่าว ข้อผิดพลาดบกพร่องใดๆ ในการแปลเป็นภาษาอังกฤษพึงถือว่าเป็นความรับผิดชอบของผู้แปลแต่เพียงผู้เดียว

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วิภา วัฒนวงศ์ ที่ให้ข้อเสนอแนะ อันช่วยให้คำแปลภาษาอังกฤษมีความแม่นยำและอ่านง่ายยิ่งขึ้น

* บันทึกนี้เรียบเรียงขึ้นเป็นภาษาอังกฤษก่อน ต่อมาแปลเป็นภาษาไทย เพื่อการเปรียบเทียบระหว่างภาษาทั้งสอง

Translator's Note*

The literal meaning of the Thai title of this book อมฤตวาจา is “immortal words,” from the Sanskrit *amṛta* “immortal” + *vacana* “word.” However, *amṛta* can also refer to the beverage of immortality in Hindu mythology, and is often rendered in English as *nectar*, which refers to the drink of the Greek and Roman gods. In English, the word *nectar* has acquired an extended meaning to denote any very delicious drink.

By virtue of the Buddha's words, “Truth, indeed, is deathless speech,” and “Truth is tastier than all other tastes,” it is therefore justified to entitle the present selection of Buddhist aphorisms—sayings that are truthful and hence immortal as well as savory—*The Nectar of Truth*.

Due to the Venerable Phra Brahmaganabhorn's health problems, he did not have a chance to go over the entire English translation as requested by the translator, who should therefore be held solely responsible for any mistakes and shortcomings in his English rendition.

Finally, thanks are due to Associate Professor Dr. Wipah Chanawangsa for her suggestions which helped improve the accuracy and readability of the English translation.

* This note was written in English first and was later translated into Thai for the sake of comparison between the two languages.

บันทึกเรื่องลิขสิทธิ์การแปล

ขอแจ้งไว้เพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติต่อไปว่า เนื่องจากหนังสือทั้งปวงของอาตมภาพเป็นงานธรรมทาน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ไม่มีค่าลิขสิทธิ์อยู่แล้ว เมื่อท่านผู้ใดเห็นคุณค่า และมีบุญเจตนานำไปแปลเผยแพร่ ไม่ว่าจะแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย หรือจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาอื่นใด ก็เป็นการช่วยกันเผยแพร่ธรรมบำเพ็ญประโยชน์ให้กว้างออกไป

ผู้ที่ทำงานแปลนั้น ย่อมต้องใช้ความรู้ความสามารถในการที่จะแปล โดยสละเรี่ยวแรงสละเวลามีใช้น้อย ถ้าผลงานแปลนั้นทำด้วยความตั้งใจ น่าเชื่อถือหรือเป็นที่วางใจได้ ในเมื่ออาตมภาพไม่ถือค่าลิขสิทธิ์ในงานต้นเรื่องนั้นอยู่แล้ว ลิขสิทธิ์ฉบับแปลนั้นๆ ก็ย่อมถือได้ว่าเป็นของผู้แปล ในฐานะเป็นเจ้าของผลงานแปลนั้น โดยผู้แปลดูแลรับผิดชอบค่าแปลของตน และเป็นผู้พิจารณาอนุญาตเอง ในการที่จะให้ผู้หนึ่งผู้ใดนำฉบับแปลของตนไปดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด ไม่ว่าจะพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน หรือพิมพ์จำหน่าย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตามแต่จะเห็นสมควร

ทั้งนี้ สิ่งที่ผู้แปลจะพึงร่วมมือเป็นการแสดงความเอื้อเฟื้อ ก็คือทำการให้ชัด มิให้เกิดความเข้าใจผิดว่า อาตมภาพได้รับค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์ใดๆ และแจ้งให้อาตมภาพในฐานะเจ้าของเรื่องเดิม ได้ทราบทุกครั้งที่มีการตีพิมพ์ และถ้าเป็นไปได้ น่าจะมอบหนังสือ

ที่ตีพิมพ์เสร็จแล้วประมาณ ๑๐ เล่ม เพื่อเป็นหลักฐานและเป็นข้อมูลทางสถิติต่อไป

อนึ่ง ผู้แปลอาจแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้ออีก โดยแสดงเจตนาตามความข้อใดข้อหนึ่ง หรือทุกข้อ ต่อไปนี้

ก) ให้เอาตมภาพเจ้าของเรื่องต้นเดิมนั้นก็ตาม วัตถุประสงค์วันก็ตาม พิมพ์งานแปลนั้นเผยแพร่ได้ โดยพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

ข) ให้เอาตมภาพ อนุญาตให้ผู้ใดผู้หนึ่งพิมพ์งานแปลนั้นเผยแพร่ได้ เฉพาะในกรณีที่เป็นกรพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

ค) ให้เอาตมภาพก็ตาม วัตถุประสงค์วันก็ตาม อนุญาตให้ผู้ใดผู้หนึ่งพิมพ์งานแปลนั้นเผยแพร่ได้ เฉพาะในกรณีที่เป็นกรพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

Memorandum on Translation Copyrights

This statement is hereby made to serve henceforth as guidelines [for prospective translators]. As all my books are meant to be gifts of the Dhamma for the welfare and happiness of the people, and are already royalty free, when anyone on seeing their merits wishes, out of good intention, to translate them for publication, whether from English into Thai or from Thai into English or any other language, it is deemed as helping with the promulgation of the Dhamma and furtherance of the public good.

Those working on translation projects must, of necessity, apply their knowledge and ability in their undertakings by putting in no small amount of effort and time. If their translation outputs are produced with attentiveness and are credible or reliable, and since I do not accept any royalties for my source texts, then the respective copyrights of those translations are to be acknowledged as belonging to the translators as proprietors of the translated texts. The translators themselves are to be in charge of and responsible for their own translations, and it is also at their own discretion as they see fit to grant permission to any party concerned to make any use of their translations, whether it be publishing for free distribution as gifts of the Dhamma or publishing for sale, in this country and abroad.

In this connection, what the translators are advised to cooperate to do, as a gesture of courtesy, is to make things clear so as to prevent the misunderstanding that I accept remunerations or any other benefits. They are also requested to notify me, as the original author, every time such a publication takes place. If possible, approximately ten copies of each published work should be given to me as evidence of the publication and for record keeping purposes.

In addition, the translators might further show their generosity by pledging to do any one or all of the following:

a) allow me, the original author, or Wat Nyana-vesakavan to publish the translations for free distribution as gifts of the Dhamma;

b) allow me to grant permission to any party concerned to publish the translations exclusively in the case of publishing for free distribution as gifts of the Dhamma;

c) allow me or Wat Nyanavesakavan to grant permission to any party concerned to publish the translations exclusively in the case of publishing for free distribution as gifts of the Dhamma.

Phra Brahmaganabhorn (P. A. Payutto)

November 7, 2009

เกี่ยวกับผู้แปล

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. สมศีล ฉานวงศ์ ราชบัณฑิต ได้รับปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาและวรรณคดีอังกฤษ และสาขาปรัชญา และอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาและวรรณคดีอังกฤษ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับปริญญา MS in Linguistics และ PhD in Linguistics จาก Georgetown University กรุงวอชิงตัน ดีซี ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นราชบัณฑิตสำนักศิลปกรรม ประเภทวิชาการวรรณศิลป์ สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๔๓ และเคยดำรงตำแหน่งราชบัณฑิตที่ปรึกษาเป็นเวลา ๕ ปี

ก่อนเกษียณอายุราชการเมื่อปีพ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นศาสตราจารย์ สาขาภาษาอังกฤษ สังกัดสถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์กิตติคุณ เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๕๖

ได้รับเชิญจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๓๙ ให้เป็นผู้ช่วยปฏิบัติงานวิชาการของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรม

ผลงานชิ้นสำคัญคือหนังสือ *ธรรมะทวีพากย์ / Dhamma Bilingualized* ซึ่งรวมเรื่อง *พระไตรปิฎก: สิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้ / The Pali Canon: What a Buddhist Must Know* และ *วินัยชาวพุทธ / The Buddhist's Discipline* ไว้ด้วย